

Præsentia
quomodo sicut
publicandae.

§ 8. Ut autem harum litterarum notitia ad omnes dicti Ordinis Eremitarum fratres facilius deveniat, volumus illas in capitulis provincialibus seu congregationibus, et postea in capitulo generali publice legi, illasque in dictis capitulis provincialibus seu congregationibus, et capitulo generali lectas sic arctare, ac si legitime unicuique intimatae fuissent;

Exemplis
danda fides.

§ 9. Illarumque exemplis, etiam impressis, manu scribae dicti capituli vel notarii publici subscriptis et sigillo prioris generalis ipsius Religionis vel alterius personae in dignitate ecclesiastica constitutae obsignatis, eandem prorsus fidem haberi, quae praesentibus habetur, si eadem exhiberentur.

Datum Romae apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die 1 decembris MDCIV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 1 decembris 1604, pontif. an. XII.

CCCLXII.

Prae scriptio formae, qua Ordines Regulares et Confraternitates saeculares de caetero uti debent in erigendis et aggregandis Congregationibus et Confraternitatibus; et in communicatione suarum indulgentiarum et indulgentiarum, eleemosynarumque collectione, et Confessorum electione.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium.

Quaecumque a Sede Apostolica ad promovendam Christifidelium salutem aliquando concessa sunt, etsi ea maturo consilio magnaue prudentia et cautione sancita et decreta sint; tamen, cum Romanus Pontifex, de animarum salute sollicitus, progressu temporis animadvertit sensim aliquos abusos in eisdem statutis

et decretis observandis provenire, debet pro sui pastoralis officii munere illis opportunam ratione occurrere, et, quantum cum Domino potest, adhibito salutari remedio providere.

§ 1. Cum itaque a pluribus Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, et forsitan etiam a nobis, nonnullis regularibus Ordinibus, religionibus et institutis, ac etiam christifidelium saecularium archiconfraternitatibus et congregationibus, diversarum nationum, nominum et institutorum, tam in alma Urbe nostra, quam in aliis civitatibus et locis christiani orbis institutis, facultas erigendi et instituendi in eorum et aliis ecclesiis et collegiis, necnon etiam sibi aggregandi confraternitates et congregationes in eadem Urbe et in aliis locis existentes, eisque privilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias et indulta sibi concessa respective communicandi, attributa fuerit, ac nulla certa forma vel ratio praescripta sit, quae in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus et communicationibus faciendis servari debeat; propterea, sive negligentia superiorum Ordinum, religionum, et institutorum, vel officialium archiconfraternitatum et congregationum erigentium, instituentium, aggregantium et communicantium, quae (confraternitatibus et congregationibus erigendis, instituendis et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum, indulgentiarum, aliarumque gratiarum praedictarum fiunt¹) non servant

¹ Huc mendum aliquod irrepsisse unusquisque persentiet; forsitan tota periodus aliter ordinanda est hoc modo: *sive negligentia... congregationum erigentium, instituentium, aggregantium et communicantium, quae non servant formam in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus et communicationibus servari debitam, neque confraternitatibus et congregationibus erigendis, instituendis et aggregan-*

Ex communicatione indulgentiarum, etc. prave expressa nonnulli abusum irrepsissent.

formam in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus et communicationibus servari debitam, neque praescribunt modum, quo privilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias et indulta praedicta consequi debeant, seu ipsarum confraternitatum et congregationum incuriam, quae non inquirunt ea, quae praestare oportet, ut illa consequantur, nonnullae pravae consuetudines irrepserunt, multaque incommoda inde provenerunt.

Regularibus unam tantum congregationem suis in ecclesiis de consensu Ordinarum erigendi sit potestas.

§ 2. Quibus nos, pro commisso nobis apostolicae sollicitudinis officio, paternamque erga omnes christifideles charitater prospicere volentes, hac nostra constitutione perpetuo valituram decernimus atque statuimus, ut imposterum, tam huius almae Urbis nostrae, quam aliarum civitatum et locorum totius christiani orbis, regularium Ordinum, religionum et institutorum (quibus in eorum et quibuscunque aliis ecclesiis et collegiis confraternitates saecularium erigendi et instituendi facultas concessa est), necnon etiam archiconfraternitatum et congregationum, cuiusvis nationis, nominis et instituti illae sint, et in quibuscunque ecclesiis, domibus et oratoriis, tam saecularium, quam, ut praefertur, quorumcumque, etiam mendicantium ordinum, religionum, et institutorum regularium, quavis tam ordinaria quam apostolica auctoritate erectae ac institutae existant, seu alias quovis modo introductae reperiantur (quibus alias confraternitates et congregationes instituendi, erigendi ac sibi aggregandi, illisque privilegia, indulgentias, facultates

aliasque spirituales gratias et indulta praedicta elargiendi, et communicandi potestas a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, vel a nobis et Apostolica Sede attributa fuit), magistri, priores, praepositi, rectores, gubernatores, praecipuos, primicerii, praelati, custodes, guardiani, praefecti, administratores et alii officiales seu superiores, quovis modo nuncupati²; regularium si quidem Ordinum, religionum et institutorum, unam tantum confraternitatem et congregationem, de consensu tamen Ordinarii loci, et cum litteris eius testimonialibus, quibus confraternitatis et congregationis erigendae et instituendae pietas, et³ christianae charitatis officia, quae exercere cupit, apud eos commendentur, in eorum et quibuscunque aliis ecclesiis et collegiis erigere et instituere³;

§ 3. Caeterarum vero archiconfraternitatum et congregationum in singulis civitatibus, oppidis vel locis, unam etiam confraternitatem et congregationem dumtaxat, quae apostolica vel ordinaria auctoritate prius erecta, ac nulli alteri Ordini, religioni, instituto, archiconfraternitati et congregationi, eiusdem vel alterius nationis, nominis et instituti aggregata sit, praevio similiter loci Ordinarii consensu, et cum eius litteris testimonialibus, quibus eiusdem confraternitatis et congregationis aggregandae institutum, pietas, et christianae charitatis officia, quae exercere consuevit, apud eos commendentur, sibi adiungere et aggregare possint.

§ 4. Huic vero confraternitati et congregationi erigendae, instituendae seu

dis et quibus communicationes privilegiorum, indulgentiarum, aliarumque gratiarum praedictarum fiunt, praescribunt modum quo... consequi debeant; seu ipsarum confraternitatum et congregationum incuriam, quae non inquirunt. etc. (B. T.).

¹ Haec subdivisio subditur superiorum praedictorum; siquidem sunt Ordinum regularium, de his valent ea quae hic § statuuntur; de aliis vero dicitur § seq. (B. T.).

² Particulam et addimus ex utraque edit. Cherub. (B. T.).

³ Subintellige ex fine § seq. possunt (B. T.).

Archiconfraternitatibus aut unam tantum potest. Confraternitatem aggregandi in singulis civitatibus, praevio consensu Ordinarii loci.

Laquei de unum quod si...

cessa fuerint in-
dulta communi-
candi.

aggregandae, ea tantum privilegia, indulgentias, facultates aliasque spirituales gratias et indulta, quae ipsi Ordini, religioni, instituto erigenti, instituenti ac communicanti, seu archiconfraternitati et congregationi aggreganti nominatim, et in specie, non autem quae per extensionem vel communicationem sibi quovis modo concessa sunt, et illa quidem non sub generali forma verborum, vel ad instar, sed expresse et in specie communicare valeant.

Statuta vero
ab Ordinariis
dehnt appro-
bati, eiusque
subiacent cor-
rectioni.

§ 5. Statuta autem pro regimine Ordinum, religionum et institutorum erigentium, et instituentium, ac communicantium, seu archiconfraternitatum et congregationum, aggregantium, edita, confraternitatibus et congregationibus erigendis, instituendis et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum et aliorum praedictorum fiunt, impertiri non possint, nisi ea prius ab episcopo dioecesano examinata, et pro ratione loci approbata fuerint, quae nihilominus eiusdem episcopi decretis, ac moderationi et correctioni in omnibus semper subiecta remaneant.

Aggregationes
faciendae iuxta
formulam a Cle-
mente VIII praescriptam.

§ 6. Insuper volumus et ordinamus ut praedicti Ordines, religiones, instituta erigentia, instituentia ac communicantia, nec non archiconfraternitates et congregationes aggregantes, certam erigendi, instituendi, aggregandi et communicandi formulam a nobis novissime approbatam diligenter observent, secundum quam privilegia, indulgentias, facultates aliasque spirituales gratias et indulta ipsis Ordinibus, religionibus, institutis erigentibus, instituentibus et communicantibus, seu archiconfraternitatibus et congregationibus aggregantibus, nominatim et expresse, non autem per communicationem, neque ad instar, ut supra, concessa, ipsis confraternitatibus et congregationibus erigendis, instituendis et aggregandis,

et quibus communicationes fiunt, communicare possint;

§ 7. Quibus confraternitates et congregationes eiusdem dumtaxat nationis et nominis, Ordinis, religionis, et instituti, archiconfraternitatis et congregationis, cui aggregantur, tam hactenus aggregatae, quam imposterum aggregandae, utantur, potiantur et gaudeant; ita ut dictarum confraternitatum et congregationum erectarum, institutarum et aggregatarum, ac quibus communicationes factae sunt, ministri et officiales, et alii supradicti, privilegia, indulgentias, facultates aliasque spirituales gratias et indulta huiusmodi, praevia tamen recognitione Ordinarii loci, qui adhibitis duobus de eiusdem ecclesiae capitulo, illa iuxta sacri Concilii Tridentini decretum promulganda decernat, debitis temporibus promulgare valeant.

Indulgentiae,
etc. praevia re-
cognitione Or-
dinarii promul-
gandae.

§ 8. Quibus etiam ministris, officialibus, et aliis praedictis, eleemosynas, et alia oblata christianae charitatis subsidia, iuxta modum et formam per Ordinarium loci praescribendam (remotis tamen mensis, pelvibus et capsis, quae in ecclesiis et oratoriis dictarum confraternitatum et congregationum publice ad hoc exponi consueverunt) excipiendi potestas detur. Atque hoc ipsum Ordines, religiones, instituta erigentia, instituentia, ac communicantia, seu archiconfraternitates et congregationes aggregantes, tam almae Urbis nostrae, quam aliarum civitatum et locorum quorumcumque, iuxta modum a vicario Urbis, et ab Ordinariis locorum respective praescribendum, observare teneantur. Eleemosynas autem sic collectas in reparationem et ornatum ecclesiarum, tam Ordinum, religionum, institutorum erigentium, instituentium et communicantium, ac archiconfraternitatum et congregationum aggregantium, quam confraternitatum et congregatio-

De modo quae-
rendi eleemosy-
nas, easque eru-
gandi.

num erigendarum, instituendarum et aggregandarum, et quibus communicationes fiunt, aut in alios earum pios usus, arbitrio eiusdem vicarii nostri in Urbe, nec non Ordinariorum locorum respective, fideliter exponere, atque erogare procurent, ut omnes intelligant caelestis Ecclesiae thesauros, non quaestus aut alicuius lucri causa, sed pietatis et charitatis excitandae gratia ex Apostolicae Sedis benignitate christifidelibus aperiri.

Confessarii
quemodo sint
eligendi:

§ 9. Praeterea volumus ut confessarii (qui vigore privilegiorum ipsis Ordinibus, religionibus, institutis erigentibus, instituentibus, et communicantibus, seu archiconfraternitatibus et congregationibus aggregantibus concessorum, ac confraternitatibus et congregationibus aggregandis communicandorum, pro tempore eligi possunt et poterunt), saeculares scilicet in almâ Urbe a praedicto nostro vicario, extra Urbem verò a locorum Ordinariis; regulares autem non solum a praedicto vicario nostro, et a locorum ordinariis respective, sed etiam a suis superioribus approbati sint; utque confratres confitentes a criminibus, casibus et censuris, iuxta dictorum privilegiorum (quatenus tamen sint in usu, et sacris Concilii Tridentini decretis, ac Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, et nostris constitutionibus non adversentur, nec revocata, aut sub aliquibus revocationibus comprehensa sint) formam et tenorem dumtaxat absolvere valeant. Decernimus insuper ut iidem confessarii praedictos confratres, cuiuscumque gradus, status conditionis et praeminentiae, etiamsi speciali notâ dignae, fuerint, a casibus contentis in litteris, quae die Coenae Domini legi consueverunt, nec non violationis immunitatis et libertatis ecclesasticae, et clausurae monasteriorum monialium, si videlicet sine necessaria et urgente causa, ac sine superiorum

Qui tamen in
casibus hic ex-
pressis neque-
ant absolvere.

licentiâ, vel etiam si causa et licentiâ concessâ abutentes, praedicta monasteria ingressi fuerint, necnon violentae manus iniectio in clericum, et singularis certaminis seu duelli, ac ab aliis etiam casibus, tam a nobis, quam a praedicto nostro in Urbe vicario, et locorum Ordinariis respective reservatis, et pro tempore reservandis, et etiam a quavis excommunicatione ab homine latâ absolvere, et super irregularitatibus, tam ex aliquo defectu provenientibus, quam occasione delicti contractis, cum aliquo dispensare, praetextu dictorum privilegiorum, nullo modo possint.

§ 10. Demum statuimus et pariter ordinamus, ut confraternitates et congregationes, ubivis locorum, quavis auctoritate, ut praefertur, erectae et institutae, et quibus communicationes praedictae factae sunt, ac cuicumque ex dictis Ordinibus, religionibus, institutis, archiconfraternitatibus et congregationibus ubilibet existentibus hactenus aggregatae, ab eisdem respective Ordinibus, religionibus, institutis, archiconfraternitatibus et congregationibus, novas erectionum, institutionum, communicationum et aggregationum litteras, iuxta formam a nobis novissime approbatam, infra annum, si in Europâ sint, et si extra Europam fuerint, infra biennium a die publicationis praesentium in Romanâ Curia faciendae computandos, impetrare teneantur; alioquin, dicto tempore elapso, erectiones, institutiones et quaecumque communicationes privilegiorum, facultatum, indulgentiarum aliarumque spiritualium gratiarum et indultorum, et aggregationes illarum vigore ipsis concessae, nullius sint roboris et momenti, ac revocatae et abolitae censeantur eo ipso.

Confraterni-
tates aggregatae
suae aggrega-
tionis renova-
tionem obtinere
teneantur.

§ 11. Erectionum autem, institutionum, communicationum et aggregationum, tam hactenus factarum, quam dein-

ceps faciendarum, litterae, ab ipsis Ordinibus, religionibus, institutis, seu archiconfraternitatibus, et congregationibus gratis omnino ac nullâ prorsus mercede, etiam a sponte dantibus acceptâ, expediri et concedi debeant.

Poenae contra inobedientes.

§ 12. Quod si ministri aliqui, superiores, vel officiales, quocumque nomine nuncupati, Ordinum, religionum, institutorum, seu archiconfraternitatum, congregationum et confraternitatum huiusmodi, quavis auctoritate, vel privilegio, et officio fungantur et praefulgeant, contra praemissa in aliquo venire vel facere praesumpserint, erectiones, institutiones et communicationes privilegiorum, indulgentiarum, facultatum, spiritualiumque gratiarum et indulgitorum, aliorumque praemissorum concessionem, nec non aggregationes per ipsos faciendae, seu renovandae, nullius sint roboris et momenti, et quilibet eorumdem ministrorum, superiorum, officialium, et aliorum praedictorum, privationis officiorum, quae obtinet, ac inhabilitatis ad illa et alia posterum obtinenda, poenam, quae ab alio quam a nobis, vel a Romano Pontifice pro tempore existente remitti non possit, incurrant eo ipso.

Clausulae.

§ 13. Decernentes praesentes litteras perpetuo validas et efficaces existere et fore, ac ab omnibus et singulis, ad quos spectat, inviolabiliter observari debere, sicque nostrae mentis et intentionis existere, et ita et non aliter per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac Sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, etiam de latere legatos (sublatâ eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate) iudicari et definiiri debere; ac irritum et inane quicquid super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 14. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac quorumcumque Ordinum, religionum, et institutorum, seu archiconfraternitatum, congregationum et confraternitatum saecularium, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, etiam mare magnum, ac bulla aurea nuncupatis, regularibus Ordinibus, religionibus, institutis, seu archiconfraternitatibus, congregationibus, et confraternitatibus saecularium, eorumque superioribus, et aliis quibusvis personis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis et praeminentiae existentibus, sub quibuscumque verborum formis et tenoribus, ac derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus, et aliis decretis, in genere vel in specie, etiam motu proprio, et consistorialiter, et aliâ quomodolibet, in contrarium praemissorum, etiam pluries concessis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficiente derogatione, de illis eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores, ac si ad verbum exprimerentur et insererentur, praesentibus pro plene sufficienter expressis et insertis habentes, illis aliâ in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 15. Ut autem praesentes litterae ad omnium, quos concernunt, notitiam facilius deveniant, volumus illas ad valvas basilicarum sancti Ioannis Lateranensis

Derogatio contrariorum.
Praesentes litterae publicandae in solita locis Romae.

et Principis Apostolorum de Urbe, et in acie Campi Florae, more solito publicari et affigi, atque iis inde amotis, earumdem exempla, etiam impressa, ibi affixa relinqui, factâque publicatione huiusmodi, omnes regulares Ordines, religiones, instituta et archiconfraternitates, congregationes et confraternitates saecularium, quae in Urbe quidem, post mensem, quae vero in Europa, post decem menses, quae demum extra Europam fuerint, post octodecim menses a die publicationis huiusmodi computandos, perinde afficere et arctare, ac si earum cuilibet nominatim insinuatae fuissent.

Ac in suis diocesis ab episcopis.

§ 16. Et nihilominus, ut ipse praesentes litterae notiores fiant, magisque omnibus innotescant, universis et singulis venerabilibus fratribus patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, et aliis locorum Ordinariis per easdem praesentes committimus et mandamus, ut per se, vel alium, seu alios, hasce nostras litteras, postquam earum exemplum receperint, seu earum notitiam habuerint, semel aut pluries, prout eis magis expedire visum fuerit, in suis cathedralibus et maioribus respective ecclesiis civitatum, oppidorum et locorum quorumcumque eorum diocesium, dum in eas maior populi multitudo ad divina convenerit, solemniter publicent et publicari auctoritate nostrâ mandent ac faciant.

Transmissis danda fides.

§ 17. Caeterum, quia difficile foret easdem praesentes ad singula loca, ubi opus esset, deferri, volumus et simili auctoritate decernimus, ut earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiasticâ constitutae munitis, eadem ubique fides habeatur, quae ipsismet litteris haberetur, si essent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum, sub

annulo Piscatoris, die VII decembris MDCIV pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 7 decembris 1604, pontif. an. XIII.

CCCLXIII¹.

Statutum ut capitulum generale Ordinis Cisterciensis regularis Observantiae in regnis Castellae tertio quoque anno celebretur².

Clemens Papa VIII.

ad perpetuam rei memoriam.

Ex iniuncto nobis apostolicae servitutis officio, ad ea sollicito studio semper intendimus, per quae regularium reformationi, ac prospero et felici gubernio opportune consulitur, prout in Domino salubriter expedire conspiciamus.

Exordium.

§ 1. Cupientes itaque, ut Congregatio sancti Bernardi Hispaniarum Ordinis Cisterciensis ad antiquam regularem observantiam et debitam reformationem reducatur, motu proprio et ex certâ nostrâ scientiâ ac maturâ deliberatione, harum serie, perpetuo statuimus et ordinamus, ut deinceps, pro eiusdem Congregationis prospero regimine, capitulum generale tertio quoque anno celebretur.

Capitulum generale quolibet triennio celebrandum.

§ 2. Et si forte intra dictum triennium generalatus officium seu administrationem huiusmodi vacare contigerit, capitulum iuxta dicti Ordinis constitutiones et laudabiles consuetudines pro novi generalis electione de novo celebretur.

Et vacante generalatu intra triennium, ibidem capitulum convocetur.

§ 3. In quo capitulo reformator generalis ad residuum eiusdem triennii, et non ultra, eligatur, ita ut tertio quoque anno novus reformator generalis constituatur, a totâ Congregatione libere, et sine restrictione ad determinatas perso-

Reformator generalis quolibet triennio eligatur.

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

² Vide etiam apud Henriquez, *Regula Ordinis Cisterciensis*, pag. 180.

nas, eligendus, qui ex legitimo matrimonio procreatus, quadraginta annis maior sit, et vitae probitate, ac doctrinae praestantiâ ac rerum agendarum peritiâ atque experientiâ facile caeteris antecellat; ac eâ corporis valetudine sit, ut religionis onera muneraque facile praestare possit, et praecipue ad chorum et mensam communem convenire, et ad regulae, quam omnes dicti Ordinis religiosi profitentur, praescriptum vitam ducere, sitque sacerdos, et qui in religione annum decimum sextum professionis expleverit, abbatibusque munus per triennium saltem obierit, ac alias condiciones, iuxta eiusdem Ordinis constitutiones requisitas, habeat: qui tamen ultra dictum triennium confirmari non possit, sed ab huiusmodi generalis reformatoris administratione per totidem annos vel plures, si ita constitutiones eiusdem Ordinis requirunt, omnino absteat.

Vocales capituli generalis qui sint.

§ 4. Ad meliorem tamen directionem eorum, quae in capitulis generalibus ordinanda sunt, monachi, qui praedicto officio generalis reformatoris perfuncti fuerint, vocem activam et passivam in eisdem capitulis generalibus habebunt, excepto generali capitulo immediato, in quo a praedicti officii generalis functione vacabunt.

Abbatiae quotlibet triennio vacant.

§ 5. Abbatiae item munus, necnon praesidentiae, tertio quoque anno in capitulo generali vacet, nec ultra abbates, nec praesidentes in earum administratione confirmari possint. In eorum quoque electione formam secundum constitutiones eiusdem Ordinis hactenus praescriptam servari decernimus.

Conditiones requirendae in promovendis abbatibus.

§ 6. Qui tamen, ita electi, ex legitimo matrimonio procreati sint, et etiam munus abbatis, seu prioris, vel magistri novitiorum aut sacrarum literarum obierint, ac eâ aetate et corporis habitudine existant, ut onera monastica, ad regularem observantiam et cultum divinum, et

ad communem vitam, victum et vestitum retinendum pertinentia, fideliter exequantur et observent, ac alias ordinationes a constitutionibus praescriptas habeant¹: qui ita canonice electi toto sequenti triennio dicti monasterii administrationem habeant.

§ 7. Et si forte per abbatis obitum, seu privationem, vel aliâs, intra triennium nova electio fiet, abbas, qui condiciones supradictas omnino habeat, per monachos ipsius monasterii coram commissario a reformatore generali deputato eligatur, necnon ab eodem commissario nomine eiusdem reformatoris generalis confirmetur, qui eiusdem monasterii administrationem iurisdictionemque toto illo triennio² residuo, non ultra tamen illud triennium, gerat et exercent.

§ 8. In electione tandem procuratorum capituli generalis servetur itidem eadem forma, secundum laudabiles constitutiones dictae Congregationis hucusque solitas.

§ 9. Abbates vero, ac etiam visitatores, consilarii, procuratores, caeterique officiales ministri omnes, qui in capitulo generali eligi solent, per triennium tantum sint in suo quisque officio et potestate, definitioribus exceptis, quorum munus tempore praedicti capituli generalis durat: qui vero perfuncti fuerint triennio, per illud saltem triennium vacent, eorumque potestas, et officium ad alios in sequenti capitulo eligendos transferatur. Liceat tamen, si ita capitulo visum fuerit, ad maiorem Ordinis utilitatem, procuratorem in Urbe ultra triennium confirmare.

§ 10. Absoluto igitur triennio, reformatore generali ac definitores eligant

¹ Vel vox *habeant* redundat, vel in lin. praec. pro *ordinationes* legend. *conditiones*, vel aliquid deest (R. T.).

² Aptius fortasse legeretur *illius triennii* (R. T.).

Post abbatis obitum nova electio infra triennium facienda.

De procuratorum capituli generalis electione.

Abbatum, visitatorum, etc., officium triennio concludendum.

Nec nisi in capitulo generali revocandum.

religiosos monachos hisce qualitatibus praeditos, qui huiusmodi munera fideliter praestent: caeterum revocari non possint, nisi in capitulo generali singulo triennio celebrando, et non in eo quod aliquando intra triennium ob officii generalis vacationem intercedit, nisi aliquod officium tunc temporis vacet, quo casu illud ad alium monachum per capitulum eligendum transferri possit illo triennio tantum duraturum et non ultra, istorumque electio fiat tempore statuto in definitionibus Ordinis:

Visitatores eligendi quales esse debeant.

§ 11. Visitationis muneri praeficiantur monachi, qui non solum vitae probitate et doctrinae praestantiâ, sed etiam regularis observantiae et disciplinae monasticae studio et experientiâ caeteris praecellant, et qui in monasteriis totius Ordinis regularia et canonica instituta inviolabiliter observari faciant, nec aliquod officium incompatible, et maxime abbatiae praesidentiae, habeant, ut munus visitationis toto illo triennio semel obire valeant, ac item saepius, si necessitas, aut decretorum exequutio illam exoptulet.

De choro.

§ 12. Monachi omnes convenient ad chorum, nec quis praetextu cuiusque privilegii vel superioritatis, etiam generalatus, a servitio chori censeatur immunis, nisi pro tempore, quo quis in proprio officii munere actu fuerit occupatus:

Et qui possint ab eo dispensari.

§ 13. Cum lectoribus, aut etiam praedicatoribus, iis tantum diebus, quibus legere et praedicare solent, dispensare possint; idem quoque praestare valeant cum aegrotis et studiorum causâ legitime impeditis:

Dispensatio autem a definitorio capitulo generali concedenda.

§ 14. Si tamen aliâs necessarium visum fuerit dispensare cum aliquo in choro, vel aliis observantiis Ordinis, praedicta dispensatio non possit fieri ab abbatibus in suis monasteriis, immo nec ab ipso generali reformatore, sed hoc pertineat ad patres definitores capituli generalis

vel ad capitulum quod intra triennium celebratur:

§ 15. Ut Tridentini Concilii decreta, et paupertatis votum custodiendo, fidelius observentur, non liceat alicui ex monachis, etiamsi superior sit, bona aliqua etiam mobilia, aut pecuniam, proventus, census, elemosynam, sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut missis, tam in propria ecclesiâ quam alibi ubicumque celebrandis, aliove ipsorum iusto labore et causâ, et quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitiones, legata aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine conventus possidere; sed ea omnia statim superiori tradere teneantur, et conventui incorporentur, ut communis inde victus et vestitus omnibus suppeditari possit:

§ 16. Monachorum item vestitus et suppellex cellarum ex communi pecuniâ comparetur, et omnino conformis sit monachorum et quorumcumque superiorum; statui paupertatem¹, quam professi sunt, praeseferat, ita ut nihil superflui admittatur, nihil etiam quod sit necessarium alicui denegetur. Monachorum vestes, quae lancae etiam esse debent, omnisque alia suppellex, in aliquem commodum locum deferantur, ibique ab uno vel duobus monachis huic muneri a superiore deputatis diligenter custodiantur, ut inde, superioris arbitrio, prout unicuique opus fuerit, tradi et subministrari opportune possint:

§ 17. Monachi autem omnes, etiam superiores, quicumque sint, etiam reformatore, eodem pane, eodem vino, eodemque obsonio, sive eadem (ut aiunt) pitantiâ in communi mensâ primâ vel secundâ, nisi infirmitatis causâ impediti fuerint,

¹ Partic. *et* redundare videtur (R. T.).

² Ita fert edit. Main.; at legendum potius videtur *status paupertatem* (R. T.).

Nemo quidem quam tamquam proprium retineat.

Vestitus et suppellectilia de communi pecuniâ comparanda.

Cibus potusque omnibus communis.

vescantur, neque singulare aliquid, quo privatim quisque comedat, ullo modo afferri possit:

Ad confessiones subditorum excipiendas confessarios deputent superiores.

§ 18. Non liceat superioribus, sancto Paschate Resurrectionis excepto, subditorum confessiones audire, nisi ipsimet subditi sponte et proprio motu id ab eis petierint, sed in singulis monasteriis deputent duos vel tres aut plures confessarios, pro subditorum numero maiori vel minori, iique sint docti, prudentes et regularis observantiae amatores, ac charitate praediti, qui monachorum subditorum confessiones, etiam vigore privilegiorum Cruciatæ, sicut Ordinis decus et disciplinae monasticae nervus exposcit, audire possint et debeant:

Quibus in monasteriis novitii recipiendi.

§ 19. Novitii, qui auctoritate capituli pro tempore recipi debent, in his dumtaxat monasteriis, in quibus viget regularis observantia, ac numerus monachorum ad chori usum praescriptus est, imposterum recipiantur, alantur et educantur.

Praesentia statuta ab omnibus observanda.

20. Quocirca dilectis filiis reformatore generali, aliisque abbatibus, definitoribus, superioribus et monachis universis eiusdem Congregationis, sub poenis privationis dignitatum et officiorum quae obtinent ac vocis activae et passivae, nec non perpetuae inhabilitatis ad illa et alia imposterum consequenda, districte praecipientes mandamus, ut decreta nostra et ordinationes supradictae reformationis in eadem Congregatione ac in singulis illius monasteriis respective recipiant, admittant ac perpetuo observari procurent.

Derogatio contraria.

§ 21. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, etiam per nos, vel praedecessores nostros Romanos Pontifices in contrarium concessis, ac Ordinis et Congregationis praefatorum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privile-

giis quoque, indultis et litteris apostolicis eidem Congregationi Hispaniarum, eorumque¹ superioribus, monachis et aliis personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, et cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, ac irritantibus, et aliis decretis, in genere vel in specie, ac aliâs quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, et ad verbum expressa mentio habenda esset, illorum tenores praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 22. Volumus autem ut praesentium transumptis manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiasticâ constitutae munitis eadem fides adhibeatur, quae praesentibus ipsis haberetur.

Transumptis danda fides.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XIV decembris MDCIV, pontificatus nostri, anno XIII.

Dat. die 14 decembris 1604, pontif. an. XIII.

CCCLXIV.

Cedula consistoralis super statu ecclesiarum Ravennatensis et Bononiensis et suffraganeorum assignatione².

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Hodie in consistorio nostro secreto pro pastoralis nostri munere con-

Gregorius XIII ecclesiam Bononiensem crexit

¹ Nisi cui placeat legere eiusque (R. T.).

² Ex Regest. in Secret. Brev.

in archiepiscopatum.

siderantes, ac animo et memoria repetentes, quod aliâs felicis recordationis Gregorius XIII praedecessor noster, multis magnisque Ecclesiae Bononiensis erga Sedem Apostolicam meritis adductus, ac singulari in patriam suam amore incensus, ut illa nimirum tanto magis ad bene de praedictâ Sede merendum incitaretur, quanto maioribus beneficiis ab eo se affectam esse cognosceret, tum etiam pio bonae memoriae Gabrielis olim S. R. E. cardinalis, Paleotti nuncupati, qui tunc in humanis agens dictae Ecclesiae Bononiensis ex dispensatione apostolicâ praeerat, desiderio, necnon dilectorum filiorum regiminis, et aliorum civitatis Bononiensis magistratuum supplicationibus, aliisque gravibus causis tunc expressis motus, post habitam cum fratribus suis eiusdem S. R. E. cardinalibus maturam deliberationem, de illorum consilio et apostolicae potestatis plenitudine, praedictam Ecclesiam Bononiensem in metropolitanam, et illius sedem episcopalem in archiepiscopalem ac archiepiscopi et metropolitani sedem atque provinciae caput (pro eius archiepiscopo pro tempore existente, qui pallii et crucis usum more aliorum archiepiscoporum haberet¹, omnibusque aliis insignibus archiepiscopalis, nec non privilegiis, honoribus et praerogativis aliis archiepiscopis debitis et concessis gauderet) per suas litteras perpetuo erexit et instituit, ac titulo et honore archiepiscopali et metropolitano decoraverit, nec non Placentinam, Parmensem, Regiensem, Mutinensem, Imolensem, Cerviensem et Cremensem ecclesias, earumque omnium et singularum civitates et dioeceses, cum omnibus et singulis suis territoriis, cleris, populis, ac collegiatis, parochialibus et aliis ecclesiis, nec non monasteriis utriusque

Eique enunciatas hic ecclesias assignavit in suffraganeas.

sexus, caeterisque beneficiis et officiis ecclesiasticis, cum curâ et sine curâ, saecularibus et quorumvis Ordinum regularibus, ac hospitalibus, domibus, collegiis et locis religiosis quibuscumque, ab eiusdem Sedis Apostolicae immediate, sive alterius cuiuscumque, etiam metropolitani, subiectione etiam perpetuo diviserit et separaverit, illasque, nec non earum civitates et dioeceses, deinceps in provinciâ Bononiensi consistere neque in aliâ provinciâ censendas et numerandas esse decreverit et declaraverit; et (quatenus alteri provinciae seu archiepiscopo, etiam Mediolanensi et Ravennatensi, tam antiquo iure, consuetudine, privilegio, vel alterius metropolis erectione sive institutione, quam iure electionis ex sacri Concilii Tridentini decreto factae², vel aliâs, quavis ratione et causâ, antea adiunctae atque subiectae, in toto vel in parte, essent vel censerentur, sive in illius possessione, vel quasi, se esse praetenderent) ab omni illius seu alterius provinciae vel archiepiscopi etiam Mediolanensis et Ravennatensis aut illorum capitulorum iure metropolitico, correctione, visitatione, subiectione et quacumque aliâ iurisdictione et superioritate, si qua forsitan occasione illius² competiisset vel competeret, similiter perpetuo exemerit et liberaverit; nec non dictae ecclesiae Bononiensi praedictas Placentinam, Parmensem, Regiensem, Mutinensem, Imolensem, Cerviensem et Cremensem civitates et dioeceses pro suâ metropolitana provinciâ, ac Placentinam, Parmensem, Regiensem, Mutinensem, Imolensem, Cerviensem et Cremensem ecclesias praedictas, earumque singulares praesules tunc et pro tempore existentes, pro suis ac pro tempore existentis archiepiscopi Bononiensis

¹ Erronee edit. Main. legit *facto* (R. T.).

² Ex Const. Greg. XIII legendum potius *si qua forsitan quavis occasione illi* (R. T.).

¹ Erronee edit. Main. legit *haberi* (R. T.).

suffraganeis, qui¹ nec non earum singularum capitula, quocumque privilegio suffulta, tamquam membra capiti, eidem archiepiscopo Bononiensi iure metropolitico subessent, pariter perpetuo subiecerit; certis etiam facultatibus tunc expressis ipsi archiepiscopo Bononiensi attributis, ac irritanti decreto desuper apposito, prout in dictis litteris, in quibus, quod ipsa ecclesia Bononiensis praedictae Romanae ecclesiae primogenita, et exempta, et dictae Sedi Apostolicae immediate subiecta erat, expressum fuit, plenius continetur²;

§ 2. Postmodum³ autem eiusdem praedecessoris, bonae memoriae Christophorus olim archiepiscopus et clerus, seu dilecti filii⁴ communitas et homines Ravennatenses (sumpta occasione quod tempore datae dictarum litterarum, et antea, ipsa ecclesia Bononiensis ecclesiae Ravennatensi, illiusque loci episcopo pro tempore existenti, metropolitico iure, non autem dictae Sedi Apostolicae immediate, subiecta existeret, et sub diversis aliis praetextibus) ad piae memoriae Sixtum Papam V, etiam praedecessorem nostrum, recursum habuerint, dictasque litteras (tamquam subreptitias et obreptitias, ac praeter mentem et intentionem dicti Gregorii praedecessoris, nec eius motu proprio, sed ad Gabrielis cardinalis, nec non

regiminis et aliorum magistratum praedictorum preces¹, in grave iurisdictionis, praeeminentiae et auctoritatis dictae ecclesiae Ravennatensis et illius pro tempore existentis praesidis² praeiudicium emanatas) impugnare, ac irritari et retractari facere tentaverint; dictusque Sixtus praedecessor negotium huiusmodi nonnullis ex ipsius Romanae Ecclesiae cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, et forsitan Congregationi ipsorum cardinalium super novarum ecclesiarum cathedralium et metropolitanarum erectionibus ac inter eas etiam³ tunc erectas ecclesias incidentibus controversiis deputatorum, tum etiam in Palatii Apostolici auditorio diligenter examinandum, sibi (ad hoc ut desuper, quod iustum foret, statueretur⁴) referendum commiserit, nec illud hactenus decisum et resolutum fuerit: quodque idem archiepiscopus Ravennatensis etiam⁵ ecclesias⁶ Ariminensem et Ferrariensem sub eius provinciam comprehendere, sibi ius metropolitico in illis antiquitus competiisse⁷; episcopus vero Ariminensis in vim litterarum a recolendae memoriae Lucio II et Innocentio III Romanis Pontificibus; similiter praedecessoribus nostris, emanatarum, et per nonnullos alios Romanos Pontifices, pariter praedecessores nostros, confirmatarum et innovatarum, dictam

Et Sixtus V
causam exami-
nare facit;

Sed non so-
lutam reliquit.

¹ Edit. Main. habet *suffraganeas, qui*; an autem *qui* (episcopi) vel *quae* (ecclesiae) legendum, incerta res est (R. T.).

² Praedicta Greg. XIII Constit. habetur in *Bull.* tom. VIII, pag. 401, et legitur etiam in Ughelli, *Italia Sacra*, tom. II, pag. 42, data autem fuit IV idus decembris, an. MDLXXXII (R. T.).

³ Quis haec legens intelliget? Sed ex § 2 Const. infra positae cccclxvi corrige *Post obitum autem*, et omnia clarescent (R. T.).

⁴ Sed aptius legendum, ut in proximam Const. et apud Ughelli, loc. cit., et seu dilecti filii clerus ac communitas, etc. (R. T.).

¹ Perperam edit. Main. habet *praetextu* (R. T.).

² Infra pag. 158 legetur *praesulis* (R. T.).

³ Potius legendum *et iam* sicut infra § 2 Const. cccclxvi (R. T.).

⁴ Sic legitur etiam infra in cit. Const., sed aptius ibidem Ughelli legit *statueret* (R. T.).

⁵ Istud quodque refertur ad verbum *considerantes* in principio huius Constitutionis (R. T.).

⁶ Mendose edit. Main. hic legit *ecclesiae Arimin. et Ferrarien.* (R. T.).

⁷ Iterum confusionem faciebat edit. Main. legens *competiisset* (R. T.).

ecclesiam Ariminensem nulli alteri metropoli; nisi tantum praedictae S. R. E. subesse, vel etiam in provinciam romanam comprehendere, illiusque praesules pro tempore existentes a nullo, praeterquam a Romano Pontifice pro tempore existente, vel de eius licentia, consecrari debere; et similiter episcopus Ferrariensis pro tempore existens¹ praedictam ecclesiam Ferrariensem, licet illa olim sub Ravennatensi, vel potius Mediolanensi, provinciis praedictis² forsitan comprehensa fuisset, tamen temporis progressu a Ravennatensi et Mediolanensi provinciis huiusmodi exemptam, dictaeque Sedi Apostolicae immediate subiectam, praetendebant; et exinde graves lites et discordiae, nisi illis congruae provisionis remedio occurrerentur, succedere poterant;

§ 3. Et propterea cupientes, more providi et vigilis pastoris, officii nostri partes desuper interponere, ac tam Ravennatensis quam Bononiensis ecclesiarum praedictarum statui et indemnitate aliqua accomodare ratione prospicere, earumque praesules a litem et controversiarum huiusmodi incommodis et dispendiis explicare, ac in pacis ac quietis amoenitate confovere, de praemissis omnibus et singulis, eorumque circumstantiis, nec non partium praedictarum iuribus, rationibus et praetensionibus universis, plene et sufficienter instructi, post maturam deliberationem super his cum fratribus nostris habitam, motu proprio, et ex certa nostra scientia, deque apostolicae potestatis plenitudine, ac eorundem fratrum con-

¹ In Const. inferius positam legetur, sicut etiam apud Ughelli, *episcopi Ferrarienses pro tempore existentes*; at vero forsitan legendum: *episcopus Ferrariensis pro tempore existens*, adeo ut hoc plurale praedictos quoque comprehendat, sicut postea dicetur *praetendebant* (R. T.).

² Vox *praedictis* redundare videtur, nec legitur infra in loco parall. Const. cccclxvi (R. T.).

silio et unanimi assensu, omnes et singulas lites et controversias super eisdem praemissis, et illorum occasione, in dicta Congregatione vel alibi coram praedictis cardinalibus, aut quibuscumque aliis iudicibus, ordinariis vel delegatis, etiam causarum dicti Palatii auditoribus, tam inter metropolitanas invicem, quam inter ipsas metropolitanas et suffraganeas ecclesias huiusmodi, vel illarum praesules, motas, et indecisas pendentes, in quibuscumque statu et terminis reperirentur, ad nos avocavimus, easque penitus cassavimus et extinximus: ac ecclesiam Ravennatensem praedictam, et illius praesules pro tempore existentes, adversus tam litteras Gregorii praedecessoris huiusmodi, quoad ea quae Imolensem et Cerviensem ecclesias, in umbelico dictae provinciae Ravennatensis consistentes, earumque praesules, capitula, clerus et populum, civitates et dioeceses afficiunt (eiusdem Gregorii praedecessoris litteris quo ad caetera in eis contenta alias salvis, ac in suo robore permanentibus), quam omnes et quascumque de illis, nec non Ferrariensi et Ariminensi ecclesiis praedictis, per praefatos et quoscumque alios Romanos Pontifices et praedecessores nostros, dictamque Sedem Apostolicam ab ecclesia et provincia Ravennatensi huiusmodi factas separationes et segregationes, divisiones, dismembrationes, distractiones et exemptiones, ac etiam litteras³ Lucii et Innocentii, aliorumque Romanorum Pontificum huiusmodi, nec non forsitan subsequitas declarationes et annotationes⁴, ac denique in pristinum et

¹ Nempe: *quam adversus omnes*, etc. (R. T.).

² Perperam edit. Main. legit *litteris* (R. T.).

³ Edit. Main. legit *annotationes* et ad marg. apponit notulam *Sic*; revera supra § 2 mentio facta fuit litterarum confirmatarum et *innovatarum*; sed tum in Const. infra positam, tum ibid. apud Ughelli legitur *enunciationes*: seligat prudens lector (R. T.).

Et ecclesia Ra-
vennatensi quoad
aliqua reu-
tegrata;

eum, in quo antea quomodolibet erant¹, statum, in omnibus et per omnia, perinde ac si nullatenus emanassent, restituimus, reposuimus et plenarie reintegravimus; et nihilominus litteras Gregorii praedecessoris huiusmodi ac omnia et singula in illis contenta (exceptis dumtaxat iis, quae Imolensem et Cerviensem ecclesias praedictas, earumque praesules, capitula, civitates, dioeceses, territoria, terminos et populum concernunt, nec² praesentibus contrariantur) approbavimus et confirmavimus, ac perpetuae et inviolabilis firmitatis apostolicae praesidio communitivimus; easque a datâ litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi valere, et plenam roboris firmitatem obtinere, suosque plenarios et integros effectus sortiri, nec non ipsis ecclesiae et archiepiscopo Bononiensi suffragari volumus et decrevimus, in omnibus et per omnia, perinde ac si motu proprio dicti Gregorii praedecessoris emanassent, ipsaque ecclesia Bononiensis tempore datae litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi Sedi Apostolicae, non autem ecclesiae et archiepiscopo Ravennatensi praedictis, immediate subiecta, ac in eisdem nulla de dictis Imolensi ac Cerviensi ecclesiis mentio facta fuisset; omnes quoque et singulos praedictos, ac quoscumque alios, tam iuris quam facti, necnon solemnitatum, etiam substantialium, defectus, si qui quomodolibet intervenissent in eisdem, etiamsi tales essent vel forent, qui in generali verborum sermone non comprehenderentur, sed notâ et expressione spe-

ciali indigerent, supplevimus, ac, pro potioris cautelae suffragio, praedictam ecclesiam Bononiensem in metropolim cum dignitate et sede archiepiscopali, ac iurisdictione et superioritate metropolitica, necnon pallii et crucis, ut moris est, delatione, reliquisque omnibus et singulis insignibus, ornamentis, honoribus, privilegiis, exemptionibus, iuribus et facultatibus, aliis metropolitanis ecclesiis, de iure vel consuetudine, aut aliâs quomodolibet competentibus, de novo etiam perpetuo ereximus et instituimus; ac tam Bononiensem, Placentinam, Parmensem, Regiensem et Mutinensem a Ravennatensi, quam Imolensem et Cerviensem a Bononiensi provinciis huiusmodi; Ferrariensem vero, Ariminensem et Cremensem praedictas, necnon quae infra civitates Placentinam et Parmensem consistit (et pridem per nos a collegiâ tunc nullius dioecesis in cathedralem erecta, dictaeque Sedi immediate subiecta fuit) Burgi sancti Donnini³ ecclesias⁴ ab immediatâ subiectione eiusdem Sedis Apostolicae, et (quatenus ipsae ecclesiae Placentina, Parmensis, Regiensis, Mutinensis, Cremensis, Burgi sancti Donnini, Ferrariensis, Ariminensis, Imolensis et Cerviensis, vel earum aliquae, Mediolanensi praedictae, vel cuicumque alteri metropolitanae provinciae, quavis occasione et causâ, etiam in illarum erectione et institutione, seu de iure antiquo, aut ex statuto vel consuetudine, seu dicti Concilii decreto factâ electione⁵, et aliâs quomodolibet subiectae, concessae, ad-

Confirmatioque Gregorii litteris quoad ea, quae hic exprimitur;

Iterum erigit ecclesiam Bononiensem in archiepiscopatum;

Abiudicatisque ecclesiis hic expressis a superioritate archiepiscopatus Mediolanensis,

scriptae, seu adiunctae fuissent vel censerentur, aut in possessione etiam immemorabili, seu quasi, esse reperirentur vel praetenderentur) a Mediolanensi et quibuscumque aliis metropolitanis provinciis huiusmodi, ac omni et quacumque illius praesidis pro tempore existentis metropolitica iurisdictione, visitatione, superioritate, correctione et obedientiâ, illis, ut praefertur, vel aliâs quomodolibet forsitan competente, similiter perpetuo penitus exemimus et totaliter liberavimus; easque et illarum quamlibet, Placentinam, videlicet, ac Parmensem, Regiensem, Mutinensem, Cremensem et Burgi sancti Donnini ecclesias, earumque singularum praesules, capitula, civitates et dioeceses, nec non clericos, populos et utriusque sexus personas, tam saeculares quam ecclesiasticas earumdem, cum omnibus et singulis ecclesiis, cum curâ et sine curâ, et collegiatis, quantumvis exemptis, etiam nullius, intra fines provinciae metropolitanae Bononiensis existentibus, monasteriis quoque, hospitalibus, locis piis et religiosis utriusque sexus, dictae ecclesiae Bononiensi pro suis suffraganeis et provincialibus, ac aliâs iuxta tenorem litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi, ac modo et formâ in illis expressis et contentis (quae omnia etiam ad dictam ecclesiam sancti Donnini extensa et ampliata censerentur, perinde ac si in eisdem de illâ specialis et specifica mentio facta foret) pariter perpetuo concessimus et assignavimus; Ferrariensem vero et Ariminensem ecclesias (etiamsi non appareret, neque probari posset, quod illae aliquando sub dictâ provinciâ Ravennatensi comprehensae, aut illi subiectae fuissent) necnon Imolensem et Cerviensem ecclesias praedictas similiter cum suis episcopis, capitulis, civitatibus, dioecesibus, terris, territoriis, clericis, populis, collegiatis, pa-

Alias vero ecclesias Ravennatensi suffraganeas declaravit.

rochialibus et aliis ecclesiis, necnon monasteriis, collegiis, hospitalibus, locis piis et religiosis utriusque sexus, etiam exemptis, et quocumque privilegio suffultis, ac omnibus et singulis beneficiis ecclesiasticis, cum curâ et sine curâ, saecularibus et quorumvis Ordinum regularibus, ecclesiae, provinciae et archiepiscopo Ravennatensi praedictis ultra ecclesias Adriensem, Comaclensem, Faventinam, Foroliviensem, Brittoniensem, Caesinatensem, Sarsinatensem et alias, si quae sint, ipsius ecclesiae Ravennatensis suffraganeas, metropolitico iure (ita ut idem archiepiscopus Ravennatensis pro tempore existens in illis omnibus et singulis ius metropolitico sibi vindicare, ac Ferrariensis, Ariminensis, Imolensis et Cerviensis ecclesiarum huiusmodi episcopos uti eiusdem ecclesiae Ravennatensis suffraganeos consecrare, et ad eius synodum provinciale evocare, ceteraque omnia ad archiepiscopale munus et officium, de iure vel consuetudine, ac aliâs quomodolibet spectantia et pertinentia facere, exercere, procurare, administrare et exequi libere et licite valeret, dictique episcopi Ferrariensis, Ariminensis, Imolensis et Cerviensis, nunc et pro tempore existentes, praedicto archiepiscopo Ravennatensi tamquam membra capiti obsequentes, ad omnia et singula tenerentur et essent obligati, ad quae alii suffraganei suis ecclesiis metropolitico et archiepiscopis metropolitanis, de iure vel consuetudine, ac aliâs quomodolibet tenebantur et obligati erant) itidem perpetuo subiecimus, ac deinceps perpetuis futuris temporibus Ferrariensem, Ariminensem, Imolensem et Cerviensem ecclesias praedictas inter alias suffraganeas dictae ecclesiae Ravennatensis connumerandas et censendas, ac tam eas quam illarum singularum civitates et dioeceses sub ipsa provinciâ Ravennatensi comprehensas, et nullatenus

¹ Sic legitur tum hic, tum in posteriori Constit. cit. non solum in edit. Main. sed etiam apud Ughelli: nihilominus oporteret forsitan legere erat; nam de ecclesia Ravennatensi reintegranda nunc agitur tantummodo (R. T.).

² Sic legitur tum hic, tum in inferiori Constit. tum apud Ughelli: an foret potius legendum ac vel necnon, iudicet prudens lector (R. T.).

³ Rectius legitur apud Ughelli in Constit. infra ponenda sancti Donnini (R. T.).

⁴ Err. edit. Main. hic legit ecclesia; nam saltem ecclesiam legere oporteret; sed recte in posteriori Constit. et apud Ughelli loc. cit. habetur ecclesias (R. T.).

⁵ Edit. Main. legit erectione, sed erronee, ut patet (R. T.).

Appositisque
necessariis clau-
sulis pro huius
declarationis fir-
mitate;

ab ea exemptas, nec dictae Sedi Apostolicae immediate, neque ulli alteri, nisi tantum Ravennatensi ecclesiae et illius archiepiscopo praedictis, quoad archiepiscopalia, metropolitana ac provincialia iura et iurisdictiones, subiectas esse et fore: praesentes quoque, et desuper conficiendas litteras nullo unquam tempore, ex eo quod dictarum ecclesiarum praesules et capitula, vel quicumque alii in praemissis interesse quomodolibet habentes, eisdem praemissis non consenserint, nec ad id vocati aut requisiti, neque forsitan omnes causae, propter quas eadem praemissa emanarint, in consistorio praedicto vel alibi (vocatis vocandis, praeviis debitis tractatibus, ac servatis et adhibitis solemnitatibus, et aliis de iure, consuetudine, vel iuxta constitutiones et ordinationes apostolicas, aut ecclesiarum et provinciarum huiusmodi statuta, privilegia et indulta, etiam confirmatione apostolicâ, vel aliâ quavis firmitate roborata, aut aliâs quomodolibet requisitis, et in similibus necessariis) examinatae, verificatae et approbatae fuerint, seu etiam enormis vel enormissimae, et totalis laesionis, aut alio quovis pretexto, et ex quocumque capite, ac quavis causâ vel occasione, quantumcumque notabili et iuridicâ, etiam necessario exprimendâ, de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, vel alio quopiam defectu notari, impugnari, in toto vel in parte rescindi, retractari, annullari, in ius vel controversiam revocari, ad terminos iuris reduci, seu adversus illa quodcumque iuris, facti vel gratiae remedium impetrari posse; minusque sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum et concessionum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, modificationibus, derogationibus et aliis contrariis dispositionibus, a nobis seu quibusvis aliis Romanis Pontificibus succes-

soribus nostris, ac dictâ Sede, et etiam motu, scientiâ et potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter pro tempore emanatis, nullatenus comprehendi, nec comprehensas censi; sed semper ab illis exceptas, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum ac validissimum et eum, in quo¹ antequam emanarent erant, statum, in omnibus et quoad omnia restitutas, repositas et plenarie reintegratas, ac etiam sub quacumque datâ, etiam posteriori per quoscumque interesse habentes pro tempore eligendâ, de novo concessas, ac contra et adversus quascumque exceptiones, etiam quantumvis iustas et iuridicas, ac quorumvis impugnationes, si quas pro tempore fieri contigerit, omnino et semper validas et efficaces esse, fore et censi, suosque plenarios et integros effectus sortiri, et partibus ipsis perpetuo suffragari in omnibus et per omnia, perinde ac si vocatis omnibus et singulis, quorum intererat, et de illorum consensu, necnon debitis tractatibus et solemnitatibus, caeterisque ad id requisitis plene servatis et adhibitis emanassent; neque ipsarum ecclesiarum Ravennatensis et Bononiensis praesules pro tempore existentes, vel alios quoscumque, ad superius expressa in toto vel in parte verificandum seu probandum nullo unquam tempore teneri, nec ad id quavis necessitate cogi aut compelli posse, sed solam narrativam praedictam, absque aliâ verificatione vel probatione sufficere; eique in iudicio et extra illud stari, nec aliquam probationem seu exceptionem, cuiuscumque naturae et speciei illa sit vel fuerit, in contrarium adduci vel admitti, sicquâ, et non aliter, per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum dicti Palatii auditores, ac praedictos et alios

¹ Haec verba in quo, quae hic deerant, nos adiecimus (n. r.).

cardinales, etiam de latere legatos, nunc et pro tempore existentes (sublatâ eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate) in quavis causâ et instantiâ iudicari et definiri debere; irritum quoque et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, decrevimus et declaravimus, ac desuper omnibus et singulis episcopis, archiepiscopis et aliis praedictis perpetuum silentium imposuimus.

Perpetuum silentium partibus imposuit.

Derogatio contrariorum.

§ 4. Non obstantibus praemissis, ac nostrâ de non tollendo iure quaesito, et similis memoriae Pauli II, et quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum itidem praedecessorum nostrorum, de rebus ecclesiae non alienandis, aliisque apostolicis, nec non in universalibus, provincialibus et synodalibus conciliis editis, specialibus vel generalibus constitutionibus et ordinationibus, nec non singularum ecclesiarum et provinciarum praedictarum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis, consuetudinibus, stabilimentis, usibus et naturis, erectionibus, institutionibus et exemptionibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, illis earumque praesulibus, praesidentibus, capitulis et personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, nec non irritantibus, et aliis decretis, etiam vim contractus habentibus seu inducentibus, per praedictos et quoscumque alios Romanos Pontifices similiter praedecessores nostros, ac etiam nos, et dictam Sedem, etiam motu, scientiâ, consilio et potestatis plenitudine paribus, ac ex certis tunc expressis, etiam consistorialiter propositis et diligenter examinatis, etiam per modum perpetui statuti, sanctionis et ordinationis, in ge-

nere vel in specie, ac aliâs quomodolibet, etiam iteratis et multiplicatis vicibus, concessis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, eorum tenores praesentibus pro plene et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis aliâs in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse ac latissime derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque: cum clausulis opportunis et consuetis. Insuper voluimus litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi, et aliorum praemissorum ac inde sequutorum quorumcumque tenores, nec non litium et controversiarum praedictarum causas et occasiones, earumque statum et merita, ac cardinalium et aliorum iudicum nomina et cognomina, nec non quorumcumque interesse habentium iura et actiones, rationes et praetensiones, singularum ecclesiarum et provinciarum praedictarum qualitates, situationes, confines et denominationes, caeteraque omnia et singula in praemissis et circa ea necessaria exprimenda, in dictis litteris super praesentibus conficiendis haberi pro expressis, seu in toto vel in parte exprimi, ac easdem litteras simul vel ad partem, etiam cum praemissorum omnium et singularum, etiam qualitatibus, invocationum, nuncupationum, denominationum, situationum, circumstantiarum, etiam aggravantium, aliorumque necessariorum maiori et veriori specificatione et expressione etiam viam¹ perinde valere, ubi et

¹ Sic habet edit. Main. nec facilis coniectura de sensu vel emendatione

quando opus fuerit, etiam in unâ non factâ mentione de aliâ, vel aliis, expèdiri posse.

Publicatio, et
registratio fa-
cienda.

§ 5. Quod litterae nostrae huiusmodi, ut amplius innotescant, non solum in Cancellariâ Apostolicâ, sed etiam ad valvas Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, et acie Campi Florae publicentur, earumque exempla in eisdem locis affixa dimittantur, ac omnes et singulos, quos illa concernunt, a die publicationis huiusmodi, perinde arcent, ac si ipsi personaliter intimatae fuissent; huiusmodi quoque exemplis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis et dictae Cancellariae regentis pro tempore existentis, vel alterius praelati Romanae Curiae, seu personae in dignitate ecclesiasticâ constitutae sigillo munitis, eadem prorsus fides ubique in iudicio et extra illud adhibeatur, quae eisdem originaliter nostris litteris adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae: mandantes illas in librum quinternum appellatum eiusdem Cancellariae Apostolicae ad perpetuam rei memoriam referri et describi, ac in litteris apostolicis, quae super dictarum suffraganeorum provisionibus pro tempore fient, inviolabiliter observari.

Datum Romae sub annulo Piscatoris die XIV decembris MDCIV, anno XIII.

Dat. die 14 decembris 1604, pontif. an. XIII.

CCCLXV.

Declaratio quod ecclesiastici regni Castellae teneantur contribuere gabellae seu sitae impositae pro praestandis superadditionalibus servitiis regi catholico oblatis a regnis Castellae praedictis, iuxta declarationem in ultimis comitiis factam, praeterquam quoad ea, quae pro usibus propriis consumuntur; et prorogatio sexennii ad aliud trien-

nium, intra quod tamen, si tota summa congesta fuerit, eo ipso gratia expiret¹.

Charissimo in Christo filio nostro Philippo Hispaniarum regi catholico

Clemens Papa VIII.

Charissime in Christo fili noster, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Aliàs, cum accepissemus regna tuae coronae Castellae in comitiis seu curiis, tunc novissime habitis, animadvertentes maiestatem tuam pro catholicae religionis defensione, et obedientiae S. R. E. conservatione in tuis ac exteris ditionibus et regnis, gravissimis quotidie sumptibus urgeri, ita ut aerariis clarae memoriae Philippi II Hispaniarum regis catholici genitoris tui, ac tuis fere consumptis, tu illos, nisi aliquo subsidio a tuis subditis subleveris, ulterius ferre non posses: propterea quaedam superadditionalia² servitia sive subsidia ad sexennium duratura super vino et alio in praedictis regnis colligendis et consumendis praestare libenter obtulisse;

§ 2. Nos propterea eorumdem regnorum et subditorum tuorum in maiestatem tuam voluntatem et devotionem, et quod alacri animo proprias facultates et substantias pro catholicae religionis conservatione conferre proposuissent, tunc summopere commendantes, tuaeque in praemissis attestationsi, ut par erat, fidem adhibentes, pro faciliore servitorum seu subsidiorum huiusmodi praestatione, illa per ecclesiasticas etiam personas coadiuvanda esse censuimus.

§ 3. Ac propterea motu proprio, ac de apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulas ecclesiasticas personas, tam saeculares quam cuiusvis, etiam exempti et

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

² Erronee edit. Main. habet *superadditionali* (R. T.).

Comitia regni Castellae subdium sexennale Philippo regi obtulerant.

Illud ab ecclesiasticis etiam coadiuvari Clemens permisit.

Et ab omnibus persolvi, quodam vecligal hac de causa impositum mandavit.

apostolicae Sedi immediate subiecti, Ordinis regulares (necnon monasteria utriusque sexus conventus, collegia et ecclesiarum capitula eorumdem regnorum), et in eisdem regnis commorantes et consistentes, ad conferendum et contribuendum proportionabiliter, prout laici, in dictis superadditionalibus servitiis seu subsidiis, et ad solvendum gabellam seu sitam eorum occasione super vino et oleo in praedictis regnis colligendis et consumendis imponendam, seu forsitan impositam, ad instar laicorum, durante dicto sexennio, et non ultra, teneri et obligatos existere voluimus atque mandavimus, et, quatenus opus esset, opportunis iuris et facti remediis, etiam per exactores dictorum superadditionalium servitorum seu subsidiorum, aut eorum occasione imponendae seu impositae gabellae sive sitae huiusmodi, ad tui libitum constituendos et removendos, cogi et compelli posse concessimus, prout in nostris desuper in formâ Brevis subdatum die XXIII ianuarii MDCI pontificatus nostri anno nono¹.

Eadem comitia dictum vecligal ad carnes extendi petierant.

§ 4. Et deinde per nos pariter accepto quod in comitiis seu curiis eorumdem tuorum regnorum, tunc proxime celebratis, consideratum fuerat superadditionalia servitia seu subsidia supradicta tibi ad sexennium oblata, et, ut praefertur, praestanda (quae in totum ad decem et octo decies centena millia aureorum nummorum ascendere debebant, et ex quibus tria decies centena millia similiter nummorum aureorum quotannis praestanda erunt ex gabellâ seu sitâ super vino et oleo in praedictis regnis colligendis et consumendis impositâ) sine magno et excessivo populorum gravamine colligi non posset, et propterea, pro minori eorumdem po-

¹ Subintell. *continetur*: porro praedictae litterae in Bullario non sunt (R. T.).

² Aptius fortasse legeretur *posse*, quam *posset* (R. T.).

pulorum detrimento, plurimum expedire ut huiusmodi gabella seu sita ad carnes in eisdem regnis vendendas extenderetur, ita tamen ut propterea summa praedicta nullo modo cresceret, et ipsa gabella seu sita super vino et oleo imposita cum effectu non augetur, et ex istis tribus rerum speciebus tota summa praedicta tantummodo congereretur, ideoque de huiusmodi extensione gabellae seu sitae ad carnes faciendâ inter eos mature resolutum fuerat; et quia haec gabellae seu sitae ad tertiam carnum speciem praedictam extensio summam nullo modo augebat, atque ab ipsis etiam ecclesiasticis facilius solvi et ferri poterat;

§ 5. Nos, maiestati tuae amplio rem gratiam facere volentes, motu, scientiâ et potestatis plenitudine similibus, omnes et singulas ecclesiasticas personas, tam saeculares quam cuiusvis, etiam exempti et Apostolicae Sedi immediate subiecti, Ordinis regulares (necnon monasteria utriusque sexus, conventus, collegia ac ecclesiarum capitula regnorum praedictorum), et in eisdem regnis commorantes et consistentes, pro contributione per eos, ut in aliis supradictis litteris concesseramus, proportionabiliter, prout laici, in dictis superadditionalibus servitiis seu subsidiis faciendâ, ad solvendum gabellam seu sitam huiusmodi, a vino et oleo praefatis ad carnes etiam, ut praefertur, extendendam, ita tamen ut nec summa praedicta augetur, nec tempus sexennii iam currentis protraheretur, aequè ac laicos teneri et obligatos esse voluimus et statuimus et ordinavimus, et, quatenus opus esset, opportunis iuris et facti remediis, etiam per exactores dictorum superadditionalium servitorum seu subsidiorum, et gabellarum seu sitarum eorum occasione, ut praefertur, impositarum, ad tui libitum constituendos et removendos, cogi et compelli posse concessimus.

Approbavit Clemens et sub eadem lego ecclesiasticam comprehendit voluit.

Ita tamen ut
renuentes ab
Ordinariis loco-
rum compelle-
rentur.

§ 6. Sed, ne aliqua laicis in ecclesiasticis iurisdictione seu facultas illos compellendi concessa censeretur, declaravimus nostrae intentionis fuisse et esse ut exactores praedicti ecclesiasticos recusantes, non per se ipsos aut alios saeculares ministros, sed adhibitâ Ordinariorum locorum auctoritate, et coram eisdem Ordinariis (quibus districte praecipiendo mandavimus ut contra recusantes ecclesiasticos et regulares, etiam exemptos nobisque et Apostolicae Sedi immediate subiectos, ad quamcumque simplicem eorumdem exactorum requisitionem, exequutive, quacumque appellatione remotâ, auctoritate nostrâ procederent) compellere valerent et deberent, prout in aliis sub datum xi augusti MDCIII, pontificatus nostri anno XII in simili formâ Brevis expeditis litteris plenius continetur¹.

Modum gabellae ampliari, et sexennii tempus prorogari petit rex.

§ 7. Cum autem, sicut maiestatis tuae nomine nobis nuper expositum fuit, in ultimo dictis comitiis seu curiis, in quibus gabella seu sita praedicta prius super vino et oleo imposita ad carnes extensa fuerat, ex eo quod istae rerum species sint valde universales pro divitibus et pauperibus, ad effectum ut omnes minus gravarentur, declaratum fuerit ut in praedictâ gabellâ seu sitâ vini et olei contribuere deberent non solum ementes et vendentes, sed etiam qui illa perciperent ex propriis terrenis, aut ex afflictibus, aut emerent in uvis aut olivis, seu colligerent pro decimis, aut etiam dono acciperent, vel aliâs ex quovis alio reddito et introitu haberent et consumerent in propriis domibus, et pro eorum et familiarum suarum usibus, et similiter quod non solum de vino, sed etiam de musto, aquato et aceto intelligeretur, et ulterius quod eadem gabella seu sita usque ad

(1) Litterae huiusmodi ad praesentem tomum spectassent, sed eas edere non adhuc potuimus quia in edit. Main. non reperiuntur (R. T.).

integram exactionem dictae summae decem et octo decies centenorum millium nummorum aureorum durare deberet; et, quia praedictae declarationes in nostris litteris praedictis expresse non fuerunt, ideo maiestas tua cupiat, ad tollendam omnem dubitandi occasionem, id per nos declarari, ac etiam tempus dicti sexennii extendi et prorogari:

§ 8. Nos votis tuis, quantum cum Domino possumus, annuere volentes, ac singularum litterarum praedictarum tenores praesentibus, ac si ad verbum inserti forent, pro expressis habentes, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, harum serie decernimus et declaramus ecclesiasticas personas saeculares et regulares, ac monasteria, conventus, collegia et capitula supradicta, ad solvendum gabellam seu sitam praedictam, iuxta declarationem supradictam quoad rerum species, non tamen quoad eas, quas¹ pro eorum propriis et familiarum suarum usibus consumunt (ita ut pro illorum et suarum familiarum usibus supradictis sint omnino immunes et exempti), ad instar laicorum, in omnibus et per omnia, iuxta seriem et tenorem ultimodictarum litterarum, quoad reliqua de caetero teneri, ac perinde in futurum cogi et compelli posse, ac si in eisdem litteris de huiusmodi declaratione specialis mentio habita fuisset.

§ 9. Praeterea tempus dicti sexennii ad aliud triennium, a fine ipsius sexennii computandum, quo tantum durante, si praedicta summa decem et octo decies centenorum millium nummorum aureorum congesta non fuerit, adhuc gabellas seu sitas huiusmodi persolvere teneantur; sed si ante lapsum dicti triennii huiusmodi summa congesta fuerit, ab huiusmodi

¹ Edit. Main. habet eas, quae... consumunt; at vel legendum eas, quae... aut ea, quae, aut eas, quae... consumuntur (R. T.).

Declarat Clemens omnes aequae ad solutionem teneri.

Tempus extendit.

solutione liberi sint eo ipso, absque aliâ declaratione desuper faciendâ, auctoritate et tenore praedictis, extendimus et prorogamus.

Recusantes a locorum Ordinariis compelli mandant.

§ 10. Volumus autem et earumdem praesentium tenore decernimus, ut exactores dictae gabellae seu sitae non per se ipsos, seu per alios ministros saeculares, sed adhibitâ locorum Ordinariorum ecclesiasticorum auctoritate¹ compellere valeant: quibus locorum Ordinariis districte praecipiendo mandamus, ut contra ecclesiasticos recusantes, etiam regulares et exemptos nobisque et apostolicae Sedi immediate subiectos, et ad exequutiones contra ipsos, ad quamcumque simplicem eorumdem exequutorum requisitionem, quacumque appellatione remotâ; auctoritate nostrâ procedant.

Contraria tollit.

§ 11. Non obstantibus omnibus illis, quae in singulis litteris praefatis volumus non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

Eatum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die xvii decembris MDCIV pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 17 decembris 1604, pontif. an. XIII.

CCCLXVI.

Confirmatio erectionis ecclesiae Bononiensis in archiepiscopatum², et restitutio nonnullarum ecclesiarum archiepiscopatu Ravennatensi.

**Clemens episcopus
servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Prohemium.

Romanus Pontifex³ beati Petri Aposto-

¹ Forsan legendum: *adhibitâ locorum Ordinariorum auctoritate ecclesiasticos compellere valeant* (R. T.).

² Hanc erectionem fecit Gregor. XIII in Const. CXLII, *Universi* (Tom. VIII, pag. 401 h. ed.).

³ Const. huiusmodi legitur etiam apud Ughelli,

lorum Principis successor, in supremo militantis Ecclesiae solio et apostolicae potestatis plenitudine supra universas orbis ecclesias et provincias, ut, iuxta verbum propheticum, noxia evellat et destruat, ac utilia et salubria aedificet et plantet, divinâ dispositione constitutus, tanquam de summo vertice montis in omnes agri dominici partes, praesertim sibi nedum spirituali, sed etiam temporali iurisdictione subiectas, more vigilis pastoris attentae considerationis dirigens intuitum, pro exactiori eiusdem agri culturâ et uberiori fruge, novas sedes et ecclesias, tam episcopales quam archiepiscopales, in locis congruis plantare, et plantatas spiritualibus irrigationibus et adiumentis confovere, ac iis, quae metropoliticae dignitatis et iurisdictionis insignibus sunt decoratae, proprias et distinctas provincias, nec non competentem suffraganeorum numerum, ad visitationis, correctionis, et iustitiae ministerium fructuosius exercendum, assignare, litibusque et controversiis de medio sublatis, pacem et concordiam inter ipsarum ecclesiarum praesules et alios christifideles, omni qua potest industria conciliare sagagit, ac aliâs in his suae sollicitudinis et providentiae studium (etiam praedecessorum suorum gesta, nunc confirmando et innovando, nunc aliqua ex eis alterando et in melius commutando) interponit, prout ecclesiarum, provinciarum et locorum huiusmodi qualitatibus et circumstantiis debite pensatis, illorum felici statui et directioni, ac etiam publicae commoditati et saluti conspiciit in Domino salubriter expedire.

§ 1. Hinc est quod nos, ad eiusdem apostolicae dignitatis apicem et potestatis ple-

Racenset Gregor. XIII ecclesiam Bononi-

Italia sacra, tom. II, pag. 46, et de eadem re vide etiam supra Const. CCLXIV, pag. 146 huius tom. (R. T.).

niensem existi-
se in Archiepi-
scopatam.

nitudinem divinae dispositionis operante clementiâ, meritis licet imparibus, assumpti, provide considerantes, ac memoriâ et animo revolventes quod aliâs felicitis recordationis Gregorius Papa XIII praedecessor noster, multis magnisque ecclesiae Bononiensis erga Sedem Apostolicam meritis adductus, etc. (*Omittitur narrativa huius bullae, siquidem eam habemus loco citato in notâ ad rubricam*).

Exortas
inde controver-
sias Clemens ad
se advocat et
extinguit.

§ 2. Post obitum autem eiusdem praedecessoris, bonae memoriae Christophorus olim archiepiscopus, et seu dilecti filii clerus ac communitas et homines Ravennatenses (sumptâ occasione, quod tempore datae dictarum litterarum, et antea, ipsa ecclesia Bononiensis ecclesiae Ravennatensi, illiusque archiepiscopo pro tempore existenti, metropolitico iure, non autem dictae Sedi Apostolicae immediate, subiecta existeret, et sub diversis aliis praetextibus) ad piae memoriae Sixtum Papam V, etiam praedecessorem nostrum, recursum habuerint, dictasque litteras (tamquam subreptitias et obreptitias, ac praeter mentem et intentionem dicti Gregorii praedecessoris, nec eius motu proprio, sed ad Gabriellis cardinalis, nec non regiminis et aliorum magistratum praedictorum preces, in grave iurisdictionis, praecminentiae et auctoritatis dictae ecclesiae Ravennatensis ac illius pro tempore existentis praesulis praedicti emanatas) impugnare, et irritari et retractari facere tentaverint; dictusque Sixtus praedecessor negotium huiusmodi nonnullis ex ipsius Romanae Ecclesiae cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, et forsâ Congregationi ipsorum cardinalium super novarum ecclesiarum cathedralium et metropolitanaum erec-

tionibus, ac inter eas et iam tunc erectas ecclesias incidentibus controversiis deputatorum, tum etiam in Palatii Apostolici auditorio diligenter examinandum, sibi-que (ad hoc ut desuper, quod iustum foret, statueretur¹) referendum commiserit, nec illud hactenus decisum et resolutum fuerit: quodque² idem archiepiscopus Ravennatensis etiam ecclesias Ariminensem et Ferrariensem sub eius provinciâ comprehendi, sibi-que ius metropolitico in illi antiquitus competiisse; episcopus vero Ariminensis, in vim litterarum a recolendae memoriae Lucio II et Innocentio III, Romanis Pontificibus similiter praedecessoribus nostris, emanatarum, et per nonnullos alios Romanos Pontifices pariter praedecessores nostros confirmatarum et innovatarum, dictam ecclesiam Ariminensem nulli alteri metropoli, nisi tantum praedictae sanctae Romanae Ecclesiae subesse, vel etiam in provinciâ romanâ comprehendi, illiusque praesules, pro tempore existentes, a nullo quam a Romano Pontifice pro tempore existente, vel de eius licentiâ, consecrari debere; et similiter episcopi Ferrarienses pro tempore existentes praedictam ecclesiam Ferrariensem, licet olim sub Ravennatensi, vel potius Mediolanensi, provinciâ forsâ comprehensa fuisset, temporis tamen processu a Ravennatensi et Mediolanensi provinciâ huiusmodi exemptam, dictaeque Sedi Apostolicae immediate subiectam praetendant, vel etiam sint³; et exinde graves lites et discordiae, nisi illis congruae provisionis remedio occurratur, succedere possint: ac propterea in praemissis pro pastoralis officii nostri debito providere, ac tam Ravennatensis quam Bononiensis ecclesiarum prae-

¹ Ughelli legit: *statueret* (R. T.).

² Istud *quodque* pendet a verbis *provide considerantes*. § 1 (R. T.).

³ Aptius Ughelli loc. cit. legit *sint* (R. T.).

¹ Haec edit. Maio. habet: *Omittitur*, etc.; sed vide etiam Const. supra relatam pag. 146° tom. I (R. T.).

dictarum statui et indemnitatibus aliquâ accomodâ ratione prospicere, earumque praesules a litium et controversiarum huiusmodi incommodis et dispendiis explicare, atque in pacis et quietis amoenitate confovere cupientes; nec non litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi, et aliorum praemissorum, ac inde sequutorum quorumcumque datas et tenores, dictarum litium et controversiarum causas et occasiones ac earum statum et merita, nec non cardinalium et aliorum iudicum nomina et cognomina, ac quorumcumque interesse habentium iura, actiones, rationes et praetensiones, singularumque ecclesiarum et provinciarum praedictarum qualitates, situationes, confines, denominationes, caeteraque omnia et singula in praemissis et circa ea necessario exprimenda, praesentibus pro sufficienter expressis habentes: de eisdem praemissis omnibus et singulis, eorumque circumstantiis, necnon partium praedictarum iuribus, rationibus et praetensionibus universis, plene et sufficienter instructi; post maturam deliberationem super his cum fratribus nostris habitam, motu proprio et ex certâ nostrâ scientiâ, deque apostolicae potestatis plenitudine, ac eorundem fratrum consilio et unanimi assensu, omnes et singulas lites ac controversias, tam inter metropolitanas invicem, quam inter ipsas metropolitanas et suffraganeas ecclesias huiusmodi, illarumque praesules super iisdem praemissis et illorum occasione in dictâ congregatione vel alibi coram praedictis cardinalibus, aut quibuscumque aliis iudicibus, ordinariis vel delegatis, etiam causarum dicti Palatii auditoribus, motas, et indecisas pendentes, in quibuscumque statu et terminis reperiantur, ad nos harum serie advocamus, easque penitus cassamus et extinguimus.

Ecclesiae Ra-

§ 3. Ac ecclesiam Ravennatensem prae-

dictam, illiusque praesules pro tempore existentes, adversus tam litteras Gregorii praedecessoris huiusmodi, quoad ea quae Imolensem et Cerviensem ecclesias, in umbilico dictae provinciae Ravennatensis consistentes, eorumque praesules, capitula, clerum et populum, civitates et dioeceses afficiunt (eiusdem Gregorii praedecessoris litteris, quoad caetera in eis contenta, aliâs salvis et in suo robore permanentibus), quam omnes¹ et quascumque de illis, nec non Ferrariensi et Ariminensi ecclesiis praedictis, per praedictos et quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros dictamque Sedem Apostolicam ab ecclesiâ et provinciâ Ravennatensi huiusmodi factas separationes, segregationes, divisiones, dismembrationes, distractiones et exemptiones, ac etiam litteras Lucii et Innocentii, aliorumque Romanorum Pontificum huiusmodi, nec non forsâ subsequitas declarationes et enunciationes², ac denique in pristinum, et eum in quo antea quomodolibet erant³ statum, in omnibus et per omnia, perinde ac si nullatenus emanassent, apostolicâ auctoritate, tenore praesentium, restituimus, reponimus et plenarie reintegramus.

§ 4. Et nihilominus litteras Gregorii praedecessoris huiusmodi ac omnia et singula in illis contenta (exceptis dumtaxat iis quae Imolensem et Cerviensem ecclesias praedictas, earumque praesules, capitula, civitates, dioeceses, territoria, terminos, clerum et populum concernunt, nec⁴ eisdem praesentibus contrariantur) auctoritate et tenore praedictis approbamus et confirmamus, ac perpetuae et inviolabilis firmitatis apostolicae praesidio

¹ Nempe: *quasi universas omnes*, ut supra diximus pag. 149° nota 1 (R. T.).

² Vide supra pag. 149° nota 1 (R. T.).

³ Vide supra pag. 149° nota 3 (R. T.).

⁴ Vide supra pag. 150° nota 2 (R. T.).

Ravennatensi sua
restituunt super
ecclesiis Imo-
lensem et Cer-
vianensem.

In reliquis
litteris huius-
modi non habet.

communimus, eaque a datâ litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi valere, et plenam roboris firmitatem obtinere, suosque plenarios et integros effectus sortiri, necnon ipsis ecclesiae et archiepiscopo Bononiensi suffragari, volumus et decernimus, in omnibus et per omnia, perinde ac si motu proprio praedicti Gregorii praedecessoris emanassent, ipsaque ecclesia Bononiensis, tempore datae litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi, Sedi Apostolicae, non autem ecclesiae et archiepiscopo Ravennatensi praedictis, immediate subiecta, ac in iisdem nulla de dictis Imolensi et Cerviensi ecclesiis mentio facta fuisset, omnes quoque et singulos praedictos, ac quoscumque alios, tam iuris quam facti; nec non solemnitate etiam substantialium defectus, si qui quomodolibet intervenerint in eisdem, etiamsi tales sint vel fuerint, qui in generali verborum sermone non comprehendantur, sed notâ et expressione speciali indigeant, supplemus.

Bononiensem ecclesiam de novo erigit in Archiepiscopatum. § 5. Ac pro potioris cautelae suffragio praedictam ecclesiam Bononiensem in metropolim, cum dignitate et sede archiepiscopali, ac iurisdictione et superioritate metropolitana, nec non pallii et crucis, ut moris est, delatione, reliquisque omnibus et singulis insignibus, ornamentis, honoribus, privilegiis, exemptionibus, iuribus et facultatibus, aliis metropolitanis ecclesiis, de iure vel consuetudine, aut aliâ quomodolibet competentibus, de novo, eisdem¹ auctoritate et tenore, etiam perpetuo erigimus et instituimus; ac tam Bononiensem, Placentinam, Parmensem, Regiensem et Mutinensem a Ravennatensi, quam Imolensem et Cerviensem a Bononiensi provinciis huiusmodi, Ferrariensem vero Ariminensem et Cremensem praedictas, nec non quae infra civitates Pla-

centinam et Parmensem consistit (et pridem per nos, de¹ collegiatâ tunc nullius dioecesis, in cathedralem erecta, dictaeque Sedi immediate subiecta fuit) Burgi sancti Domnini ecclesias ab immediatâ subiectione eiusdem Sedis Apostolicae, et (quatenus ipsae ecclesiae Placentina, Parmensis, Regiensis, Mutinensis, Cremensis, Burgi sancti Domnini, Ferrariensis, Ariminensis, Imolensis et Cerviensis, vel eorum aliquae, Mediolanensi praedictae, vel cuicumque alteri metropolitanae provinciae, quavis occasione et causâ, etiam in earum erectione et institutione, seu de iure, statuto, aut ex antiquâ consuetudine, seu dicti concilii decreto factâ electione, et aliâs quomodolibet subiectae, concessae, adscriptae, seu adiunctae fuerint vel censeantur, aut in possessione etiam immemorabili, seu quasi, esse reperiantur, vel praetendantur) a Mediolanensi et quibuscumque aliis metropolitanis provinciis huiusmodi, ac omni et quacumque illius praesidis protectione, visitatione, superioritate, correctione et obedientiâ, illis, ut praefertur, vel aliâs quomodolibet forsâ competente, auctoritate et tenore praedictis, similiter perpetuo penitus eximimus et totaliter liberamus; easque et illarum quamlibet, Placentinam videlicet, ac Parmensem, Regiensem, Mutinensem, Cremensem, et Burgi Sancti Domnini ecclesias, earumque singularum praesules, capitula, civitates et dioeceses, necnon clericos, populos et utriusque sexus personas, tam saeculares quam ecclesiasticas earumdem, dictae ecclesiae Bononiensi pro suis suffraganeis et provincialibus, ac aliâs iuxta tenorem litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi, ac modo et formâ in illis expressis et contentis, quae omnia, etiam ad

¹ Ughelli omitt. praep. de; err. ut patet (R. T.).

dictam ecclesiam Burgi sancti Domnini extensa et ampliata censeantur; perinde ac si in eisdem de illâ specialis et specifica mentio facta foret, auctoritate et tenore similibus, pariter perpetuo concedimus et assignamus:

Ravennatensis ecclesiae fines designat.

§ 6. Ferrariensem vero¹, et Ariminensem ecclesias, etiamsi non appareat, neque probari possit, quod illae aliquando sub dictâ provincia Ravennatensi comprehensae aut illi subiectae fuerint, necnon Imolensem et Cerviensem ecclesias praedictas similiter (cum suis respective episcopis, capitulis, civitatibus, dioecesibus, terris, territoriis, cleris, populis, collegiatis, parochialibus et aliis ecclesiis, necnon monasteriis, collegiis, hospitalibus, locis piis et religiosis utriusque sexus, etiam exemptis et quocumque privilegio suffultis, ac omnibus et singulis beneficiis ecclesiasticis, cum curâ et sine curâ, saecularibus et quorumvis Ordinum regularibus) ecclesiae, provinciae et archiepiscopo Ravennatensi praedictis (ultra ecclesias Adriensem, Comaclensem, Faventinensem, Foroliviensem, Britinoriensem, Cesenatensem, Sarsinatensem et alias, si quae sint, ipsius ecclesiae Ravennatensis suffraganeas) metropolitico iure (ita ut idem archiepiscopus Ravennatensis pro tempore existens in illis omnibus et singulis ius metropolitico sibi vendicare, ac Ferrariensis, Ariminensis, Imolensis et Cerviensis ecclesiarum huiusmodi episcopos, uti eiusdem ecclesiae Ravennatensis suffraganeos, consecrare, et ad eius synodum provincialem evocare, caeteraque omnia ad archiepiscopi munus et officium, de iure vel consuetudine, aut aliâs quomodolibet spectantia et pertinentia, facere, exercere, procurare, administrare

¹ Haec novam § aptius incipimus, quam edit. Main. quam § 6 incipit a sequentibus verbis: *necnon Imolensem, etc.* (R. T.).

et exequi, libere et licite valeat; dictique episcopi Ferrariensis, Ariminensis, Imolensis et Cerviensis, nunc et pro tempore existentes praedicto archiepiscopo Ravennatensi, tamquam membra capiti, obsequentes, ad omnia et singula teneantur et sint obligati, ad quae alii suffraganei suis ecclesiis metropolitico et archiepiscopis metropolitanis, de iure vel consuetudine, aut aliâs quomodolibet tenentur et obligati existunt) itidem perpetuo subiicimus: et deinceps perpetuis futuris temporibus Ferrariensem, Ariminensem, Imolensem et Cerviensem ecclesias praedictas inter alias suffraganeas dictae ecclesiae Ravennatensis connumerandas et censendas, ac tam eas quam illarum singularum civitates et dioeceses sub ipsâ provinciâ Ravennatensi comprehensas, et nullatenus ab eâ exemptas, nec dictae Sedi Apostolicae immediate, neque ulli alteri, nisi tantum Ravennatensi ecclesiae, et illius archiepiscopo praedictis, quoad archiepiscopalia, metropolitana ac provincialia iura et iurisdictiones, subiectas esse et fore.

§ 7. Praedictas quoque litteras nullo unquam tempore, etiam ex eo quod dictarum ecclesiarum praesules et capitula, vel quicumque alii in praemissis interesse quomodolibet habentes, eisdem praemissis non consenserint, nec ad id vocati aut requisiti, neque forsâ omnes causae, propter quas eadem praemissa emanarint, in consistorio nostro vel alibi (vocatis vocandis, et praeviis debitis tractatibus, ac servatis et adhibitis solemnitatibus, et aliis de iure vel consuetudine, vel iuxta constitutiones et ordinationes apostolicas, aut ecclesiarum et provinciarum huiusmodi statuta privilegia et indulta, etiam confirmatione apostolicâ, vel aliâ quavis firmitate roborata, aut aliâs quomodolibet requisitis et in similibus necessariis) examinatae, verificatae et approbatae fuerint,

Clausulae praeservativae.

seu etiam enormis vel enormissimae et totalis laesionis, aut alio quovis praetextu, et ex quocumque capite, ac quavis causâ vel occasione, quantumcumque notabili et iuridicâ, etiam necessario exprimendâ, de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, vel alio quopiam defectu notari, impugnari, in toto vel parte rescindi, retractari, annullari, invalidari, in ius vel controversiam vocari, ad terminos iuris reduci, seu adversus illa quodcumque iuris, facti vel gratiae remedium impetrari posse; minusque sub quibusvis similium et dissimilium gratiarum et concessionum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, modificationibus, derogationibus et aliis contrariis dispositionibus, a nobis, seu quibusvis aliis Romanis Pontificibus successoribus nostris, ac dictâ Sede, etiam motu, scientiâ et potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter pro tempore emanatis, nullatenus comprehendi, nec comprehensas censi, sed semper ab illis exceptas, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum ac validissimum, et eum in quo, antequam emanarent, erant statum in omnibus et quoad omnia restitutas, repositas et plenarie reintegratas, ac etiam sub quacumque datâ etiam posteriori, per quoscumque interesse habentes pro tempore eligendâ, de novo concessas, ac contra et adversus quascumque exceptiones, etiam quantumvis iustas et iuridicâs, ac quorumvis impugnationes, si eas pro tempore fieri contigerit, omnino et semper validas et efficaces fore esse, et censi, suosque plenarios et integros effectus sortiri, et partibus ipsis perpetuo suffragari in omnibus et per omnia, ac si, vocatis omnibus et singulis quorum interest, de illorum consensu, nec non debitis tractatibus et solemnitatibus, caeterisque ad hoc requisitis plene servatis et adhibitis, emanassent; neque

ipsarum ecclesiarum Ravennatensis et Bononiensis praesules pro tempore existentes, vel alios quoscumque, ad superius expressa in toto vel in parte verificandum seu probandum nullo umquam tempore teneri, nec ad id quavis necessitate cogi aut compelli posse, sed solam narrativam praedictam, absque aliâ verificatione vel probatione, sufficere, eique in iudicio et extra illud stari¹, nec aliquam probationem seu exceptionem, cuiusque naturae et speciei illa sit vel fuerit, in contrarium adduci vel admitti;

§ 8. Sicque, et non aliter per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum dicti Palatii auditores, ac praedictos et alios cardinales, etiam de latere legatos, nunc et pro tempore existentes (sublatâ eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate) in quavis causâ et instantiâ, iudicari et definiri debere; ac quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus, et declaramus, ac desuper omnibus et singulis archiepiscopis, episcopis et aliis praedictis perpetuum silentium imponimus.

§ 9. Non obstantibus praemissis, ac nostrâ de non tollendo iure quaesito, et similis memoriae Pauli II, et quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum itidem praedecessorum nostrorum, de rebus Ecclesiae non alienandis, aliisque apostolicis ac in universalibus, provincialibus et synodalibus conciliis editis, specialibus vel generalibus constitutionibus et ordinationibus, necnon singularum ecclesiarum et provinciarum praedictarum, etiam iuramento, confirmatione apo-

¹ Fort. legendum *ullo*, nam praecessit *neque* (R. T.).

² Subintellige verbum *debere* quod postea § seq. subditur (R. T.).

Ita ut sic semper debeat iudicari.

Derogatio contrariorum.

stolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis, consuetudinibus, stabilimentis, usibus, naturis, erectionibus, institutionibus et exemptionibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, illis earumque praesulibus, praesidentibus, capitulis et personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus, et aliis decretis, etiam vim contractus habentibus seu inducentibus, per praedictos et quoscumque alios Romanos Pontifices, similiter praedecessores nostros, ac etiam nos et dictam Sedem, etiam motu, scientiâ, consilio et potestatis plenitudine paribus, ac ex certis tunc expressis etiam consistorialiter propositis et diligenter examinatis, etiam per modum statuti et perpetuae sanctionis et ordinationis, in genere vel in specie, ac aliâs quomodolibet etiam iteratis et multiplicatis vicibus concessis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione aliâs de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omissis, et formâ in illis traditâ observata, inserti essent, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis aliâs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse ac latissime derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 10. Volumus autem quod praesentes nostrae litterae, ut amplius innotescant, non solum in Cancellariâ Apostolicâ, sed etiam ad valvas Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, et in acie Campi Florae

publicentur, earumque exempla in iisdem locis affixa dimittantur, ac omnes et singulos, quos illae concernunt, a die publicationis huiusmodi perinde arcent, ac si ipsis personaliter intimatae fuissent.

§ 11. Huiusmodi quoque exemplis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et Cancellariae praedictae regentis pro tempore existentis, vel alterius praelati Romanae Curiae, seu personae in dignitate ecclesiasticâ constitutae sigillo munitis, eadem prorsus fides habeatur, quae iisdem praesentibus originalibus litteris nostris adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae. Mandantes illas in librum *Quinternum* appellatum eiusdem Cancellariae ad perpetuam rei memoriam referri et describi.

§ 12. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum advocacionis, cassationis, extinctionis, restitutionis, repositionis, reintegrationis, approbationis, confirmationis, communitationis, supplementationis, erectionis, institutionis, exemptionis, liberationis, concessionis, assignationis, subiectionis, declarationis, impositionis, voluntatum decreti et mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicae MDCIV decimo octavo kal. ianuar. pontif. nostri anno XIII.

Dat. die 15 decembris 1604, pontif. an. XIII.

✠ EGO CLEMENS
CATHOLICAE ECCLESIAE EPISCOPUS.

PROTECTOR NOSTER ASPICE DEUS.

† Ego Ptolomaeus episcopus Ostiensis
card. Comensis.

¹ Ughelli legit *decretorum* (R. T.).

Exemplisque
danda hinc.

Clausulae.

Subscriptions.

Praesentium
publicatio fa-
cienda.

- † Ego Alexander episcopus Praenestinus card. Florentinus.
 † Ego Hieron. episcop. Portuensis card. Simoncellus.
 † Ego Fr. Hieron. episcopus Albanensis card. Asculanus.
 † Ego Franciscus episcopus Sabinensis card. de Ioiosa.
 † Ego Ant. Mar. tit. S. Prax. Presb. card. Gallus.
 † Ego Ant. tit. S. M. Transt. Presb. card. Saulius.
 † Ego Evangelista tit. S. Laurentii in Lucina Presb. card. Cusentinus.
 † Ego Marianus tit. Ss. Marcell. et Petri Presb. card. de Camerino.
 † Ego Fr. Gregorius tit. S. Augustini Presb. card. de Montelparo.
 † Ego Paulus Presb. card. S. Ceciliae.
 † Ego Benedictus tit. S. Priscae Presb. card. Iustinian.
 † Ego Franc. Maria tit. S. Mariae in Ara-Coeli Presb. card. a Monte.
 † Ego Octav. tit. S. Alexii Presb. card. Paravicinus.
 † Ego Oct. tit. Ss. Io. et Pauli Presb. card. de Aquaviva.
 † Ego Fl. tit. S. Mariae de Pace Presb. card. Platus.
 † Ego Anton. Presb. card. Sanctorum Quatuor.
 † Ego Petrus tit. S. Pancratii Presb. card. Aldobrand. S. R. E. Camerarius.
 † Ego Franc. Maria tit. S. M. super Min. Presb. card. Senensis.
 † Ego Oct. tit. S. Sabinae Presb. card. Bandinus.
 † Ego F. Annas tit. S. Susannae Presb. card. Giury.
 † Ego Cam. tit. S. Chrysog. Presb. card. Burghesius.
 † Ego Caes. tit. Ss. Ner. et Ach. Presb. card. Baronius.
 † Ego Laur. tit. S. Laurentii in Pane et Perna Presb. Card. Blanchettus.
 † Ego Fran. tit. S. Cruc. in Hierus. Presb. card. Avila.
 † Ego Franc. tit. S. Mariae de Pop. Presb. card. Mantuanus.
 † Ego Pomp. tit. S. Balbinae Presb. card. Arigonius.
 † Ego Bonifac. tit. S. Hieron. Illyric. Presb. card. Bevilacqua.
 † Ego Dominicus episcopus Tusculan. card. Pinellus.
 † Ego Dom. tit. S. Honuphr. Presbyt. card. Tuscus.
 † Ego P. Aemilius Presb. card. Sancti Marcelli.
 † Ego Seraph. tit. S. Salvat. in Lau. Presb. card. Oliverius.
 † Ego Inn. tit. S. Thom. in Par. Presb. card. de Bubalo.
 † Ego Io. tit. S. Matt. in Mer. Presb. card. de Vico.
 † Ego Iac. tit. S. Steph. in Mont. Cael. Presb. card. San.
 † Ego Her. tit. S. M. Transp. Presb. card. Valentius.
 † Ego Hier. Aguc. Presb. card. S. Petri ad Vinc.
 † Ego Hier. tit. S. Blasii de Ann. Presb. card. Pamphilius.
 † Ego F. Ansel. tit. S. Petri in Monte Aureo Presb. card. Monopolitanus.
 † Ego Alex. S. Laur. in Dam. Diac. card. Montaltus S. R. E. Vice-cancellarius.
 † Ego Cynt. Diac. card. S. Georg. ad Velum Aur.
 † Ego Bart. S. Mariae in Port. diac. card. Caesius.
 † Ego Andr. S. Ang. in For. Pisc. diac. card. Perettus.
 † Ego Io. Bapt. S. Mariae in Cosm. diac. card. Det.
 † Ego Sylv. diacon. card. Sancti Caesarei.
 † Ego Carol. Eman. S. Nic. in Care. Tulliano diac. card. Pius.

CCCLXVII.

*Innovatio et declaratio constitutionum editarum ab Innocentio VIII et Iulio III super iure et modo, quo prior generalis fratrum Eremitarum Ordinis sancti Augustini visitare possit loca et personas Congregationis Lombardiae eiusdem Ordinis*¹.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Ex iniuncto nobis apostolici muneris debito, controversiis et differentiis inter religiosos vertentibus finem imponere, ac desuper de opportuno remedio providere tenemur, prout ius et ratio postulat, ac aliàs in Domino salubriter conspiciamus expedire.

Orta controversia super modo visitandi congregationem Lombardiae;

§ 1. Cum itaque dudum inter dilectos filios priorem generalem Ordinis fratrum Eremitarum sancti Augustini eiusque assistentes ex unà, et vicarium generalem et fratres Congregationis seu Societatis Lombardiae eiusdem Ordinis ex altera partibus, controversiae ac differentiae super iure, modo et formà visitandi, rebusque aliis vigerint;

Clemens Innocentii VIII litteras innovat;

§ 2. Nosque illas in congregatione Reformationis et Visitationis Apostolicae mature discuti et examinari fecerimus, et in eadem congregatione ambae partes pluries fuerint audita; nunc huiusmodi differentias et controversias e medio tollere, ac utriusque partis quieti prospicere volentes, ac priorem generalem, assistentes, et vicarium generalem, et fratres universos Ordinis et Congregationis praedictorum a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque eccle-

siasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causà latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, motu proprio et ex certà scientià, ac maturà deliberatione nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine, declarantes in primis et ante omnia, mentis et intentionis nostrae non fuisse nec esse, in litteris nostris in formà Brevis sub datum die XIII iulii praesentis anni MDCIV expeditis¹ super visitatione per priorem generalem faciendà in domibus Congregationis Lombardiae (quarum tenorem praesentibus pro expresso haberi volumus), recedere a dispositione et privilegio felicitis recollectionis Innocentii Papae VIII praedecessoris nostri super eadem visitatione emanatis, et ab eisdem partibus receptis et acceptatis in concordia de anno MDLI inter eas inita (quarum² etiam tenores praesentibus pariter pro expressis haberi volumus), sed eiusdem nostrae mentis et intentionis fuisse et esse statuere et decernere prout in dictis privilegio et concordia continetur, et nihilominus praedictas nostras ad praescriptum privilegii et concordiae huiusmodi reducentes, harum serie perpetuo statuimus et decernimus:

§ 3. Quod liceat priori generali, quoties ei placuerit, per se insimul cum uno ex visitoribus societatis huiusmodi, quem ad hoc duxerit eligendum, vel per vicarium eiusdem societatis dumtaxat, et non per alium, unam vel plures domum vel domos, ac ipsam societatem visitare.

§ 4. Ac ulterius volumus et mandamus ut in visitatione huiusmodi prior gene-

Et declarat dictam Congregationem visitandam esse a generali cum socio.

Cum obedendum est tamquam Congro

¹ Congregationem istam seiunxit Eugenius IV in sua Constit. xxx *Regimini*. Tom. v, pagina 70.

² Ista litterae, quae ad hunc tomum spectant, hactenus non leguntur in *Bullario* (n. T. 2) Aptius legeretur *quorum vel cuius* (n. T.

gationis adm-
nistratori.

ralis, tam in praecedentiâ quam in aliis quibuscumque actibus publicis vel privatis, in locis et domibus Congregationis praedictae habeatur, recipiatur et honoretur ut caput, gubernator et administrator totius Ordinis sancti Augustini ab ipso vicario generali Congregationis, visitatoribus, provincialibus, prioribus et omnibus aliis fratribus; et debeant in eadem visitatione, primum ipse vicarius generalis, deinde visitatores, provinciales, priores et alii supradicti fratres praestare illi cum effectu omnem obedientiam, ut suo superiori.

Ille vero per-
sonas etiam vi-
caril generalis
provincialium
etc., potest visi-
tare.

§ 5. Teneantur vicarius generalis, visitatores et alii quicumque fratres Congregationis subire et recipere praedictam visitationem, nedum quoad loca, domus et conventus Congregationis, verum etiam quoad proprias cuiusque ipsorum personas, et debeant universi, ac illorum unusquisque, obedientiam praestare priori generali in his, quae per ipsum in visitatione fuerint ordinata, necnon subiacere poenis et correctionibus, quas iuxta constitutiones dictae congregationis prior generalis illis visitando iniunxerit et imposuerit, illasque omnino adimplere et exequi debeant.

Visitor gener-
alis Congre-
gationis in visi-
tatione prioris
generalis non
habet votum.

§ 6. Visitor Congregationis, qui vocatus a priori generali intererit visitationi, vel vicarius generalis ipse, si quando reperietur in conventu ubi fiet visitatio, assistat ipsi priori generali, ut illum informet ac certiore faciat de statu et negotiis domorum visitandarum, vitâque et moribus fratrum: verum nullam habeat vocem activam in ipsâ visitatione, et non possit ferre aut praetendere votum, nisi consultivum in his omnibus quae prior generalis voluerit decernere.

Nec interesse
potest examini
faciendo.

§ 7. Neque etiam possit aut debeat interesse scrutinio aut examini secreto, habendo per priorem generalem visitantem, de fratribus Congregationis, cui scrutinio

seu examini ipse solus prior generalis de-
bebit interesse.

Prior vero-
generalis utatur
voto assisten-
tium Ordinis.

§ 8. Assistentes Ordinis comitentur et associant priorem generalem in visitatione Congregationis, et perpetuo eidem assistant, et ipse prior generalis absque eorum consilio nihil decernere possit, iuxta formam a nobis praescriptam in litteris in formâ Brevis super deputatione eorumdem assistentium expeditis.

Qui locum ha-
bent ante vi-
carium, alios-
que fratres Con-
gregationis.

§ 9. Idem assistentes, dum eo munere in dictâ visitatione funguntur, in quibuscumque locis et actibus eiusdem Congregationis, locum habeant, praesente priore generali, ante vicarium generalem Congregationis, ac visitatores, procuratorem, provinciales, priores et alios quoscumque fratres dictae Congregationis.

Prior autem
generalis visita-
torem admoneat
ante mensem.

§ 10. Teneatur prior generalis, saltem per mensem ante visitationem, denunciare visitatori, quem voluerit eligere, visitationem faciendam, eiusque locum et tempus; et, si visitor vocatus recusaverit aut neglexerit in loco aut monasterio visitando intervenire, liceat eidem priori generali vocare ad eundem officium de propinquiori monasterio priorem, vel, eo absente, vicarium, et, illis adhuc accedere recusantibus, absque eorum interventu dicta loca visitare.

De praemissis
observandis.

§ 11. Quocirca utrisque partibus praedictis in virtute sanctae obedientiae et sub indignationis nostrae aliisque arbitrii nostri poenis districte praecipiendo mandamus, quatenus praemissa omnia et singula inviolate observent, et per eos, ad quos spectat et spectabit in futurum, observari curent et faciant.

Facultates di-
cti prioris gene-
ralis concessae.

§ 12. Et nihilominus eidem priori generali, praedictos vicarium generalem, visitatores, priores et fratres dictae Congregationis Lombardia ad observationem praemissorum per censuras et poenas ecclesiasticas aliaque opportuna iuris et facti remedia cogendi et compellendi,

ac inobedientes quoscumque etiam voce activâ et passivâ, perpetuo vel ad tempus, arbitrio suo privandi, et contra illos censuras et poenas supradictas, servatâ iuris et sacrorum canonum formâ, proferendi et promulgandi facultatem impertimur; ac sententias sive poenas praemissas, quas rite tulerit seu statuerit in rebelles, ratas habebimus, et faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

Derogatio con-
trariorum.

§ 13. Non obstantibus litteris nostris supradictis de mense iulii praesentis anni expeditis, ac etiam praedicti Innocentii praedecessoris privilegio et concordia in his quae praesentibus adversantur, ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon Ordinis et Congregationis praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, eidem Congregationi eiusque vicario generali, aliisque superioribus et fratribus, sub quibuscumque tenoribus et formis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die xxii decembris mdciv, pontificatus nostri anno xiii.

Dat. die 22 decembris 1604, pontif. an. xiii.

CCCLXVIII.

Capitulo et canonicis ecclesiae sancti Nicolai Barenensis perpetuum silentium imponitur super facultate regi Poloniae

concessa nominandi quosdam capellanos in eadem ecclesia.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Gratias a nobis piorum regum intuitu et in illorum favorem emanatas, ne aliquo tempore impugnari possint, ampliori firmitate roborandas censemus, prout eorumdem regum vota et merita exposcunt, ac aliâs in Domino conspicimus expedire.

Exordium.

§ 1. Aliâs siquidem charissimi in Christo filii nostri Sigismundi Poloniae et Sveciae regis illustris nomine nobis exposito, quod, cum aliâs clarae memoriae Bona de Vicecomitibus (dum viveret regina Poloniae et ducissa Bari) in regno neapolitano vitae suae diem clausisset extremum, similis memoriae Anna Jagellonia (etiam dum viveret regina Poloniae) eius filia curavit, corpus dictae Bonae eius matris sepeliri in ecclesiâ sancti Nicolai civitatis Barenensis, ac ibidem etiam sepulturam marmoream erexit, cum sedilibus marmoreis pro canonicis, totamque capellam principalem auro et picturis exornavit, aliis etiam adhibitis ornamentis ad maximum dictae ecclesiae decorem et splendorem regiâ magnificentia dignissimum, factâ impensâ tredecim millium ducatorum et ultra, et insuper ordinavit ut emerentur census perpetui pro tribus capellanis, quorum singuli duas missas in hebdomadâ pro anima dictae Bonae reginae ad altare maius dictae ecclesiae e regione dictae sepulturae situm celebrare tenerentur.

Anna Jagellonia tres capellanas in Ecclesia Barenensi erigi mandavit.

§ 2. Et in eadem expositione subiuncto, quod, cum dicta Anna regina ante factam supradictae suae voluntatis et ordinationis executionem ab humanis decessisset, ipse Sigismundus rex eius nepos

Executores-
viri Sigismundus
rex, et capellanus
Petra a sa-
nominari.

et haeres ac donatarius omnium honorum et iurium, quae in praedicto regno neapolitano dicta Anna regina possidebat, volens piam intentionem ipsius Annae reginae ad effectum deducere, per suos ministros transegerat cum dilectis filiis sindicis et communitate dictae civitatis, ut acciperent ter mille et sexcentos ducatos monetae neapolitanae, cum pacto de retrovendendo, et ex illis solverent in singulos annos dictis tribus capellanis ad rationem ducatorum septem pro quolibet centenariorum, cum supradicto onere duarum missarum pro singulis in hebdomada pro animam dictae Bonae reginae, quodque cupiebat dictorum capellanorum deputationem ad sui nutum fieri:

Clemens erectionem praedictam confirmaverat.

§ 3. Nos, ipsius Sigismundi votis annuentes, ac supplicationibus eius nomine nobis desuper porrectis inclinati, fundationem et dotationem per dictam Bonam reginam, ut praemittitur, factas et inde sequuta quaecumque, ac prout illa concernebant, omnia et singula in publicis desuper confectis instrumentis contenta, apostolicam auctoritate perpetuo confirmavimus et approbavimus, illisque plenariae et inviolabilis apostolicae firmitatis robur adiecimus¹, necnon omnes et singulos tam iuris quam facti defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem, supplementimus;

Et cappellanos a rege nominari concesserat.

§ 4. Praeterea eidem Sigismundo regi, ac suis successoribus quibuscumque in perpetuum, ut per se vel procuratores suos pro celebratione missarum supradictarum tres sacerdotes dictae ecclesiae canonicos, toties quoties sibi videretur, eligere et deputare, et deinde ad suum et successorum suorum nutum amovere, ac eorum loco alios substituere, quibus de censu annuo sic instituto, pro rata temporis et servitii per eos praestiti, re-

sponderi deberet, libere et licite posset, concessimus et indulgimus, prout in nostris desuper in forma Brevis sub datum die xv octobris mdcxvii pontificatus nostri anno vi expeditis litteris plenius continetur¹.

§ 5. Cum autem novissime pro parte dilectorum filiorum capituli et canonicorum eiusdem ecclesiae sancti Nicolai apud nos in Signatura nostram procuratum fuerit ut litteras nostras praedictas revocarem, licet nos illorum petitionem rececerimus;

Praedicta revocari novissime petit capitulum.

§ 6. Propterea, ne imposterum, aliquo umquam tempore, praedicti capitulum et canonici, aut alii quicumque, praedictas litteras nostras quoquo modo impugnare possint, opportune providere volentes, easdem litteras, omniaque et singula in illis contenta, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo confirmantes et approbantes, praedictis capitulo et canonicis et quibusvis aliis perpetuum super praemissis silentium imponimus.

Clemens perpetuum silentium illi imponit.

§ 7. Non obstantibus praemissis, ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae in praedictis litteris voluimus non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

Derogat contrariis.

Datum Romae apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die iii ianuarii mdcv, pont. nostri anno xiii.

Dat. die 3 ianuarii 1605, pontif. an. xiii.

CCCLXIX.

Confirmatio donationis et assignationis decimarum agrorum capitaneatus Lucoviensis ad mensam episcopalem Cracoviensem spectantium pro manuten-

¹ Has litteras require in tom. x pag. 378 h. n. edit. (R. T.).

¹ Erronee edit. Main. habet *adiicimus* (R. T.).

tionem vini, cerae et olei per praesulem ecclesiae praedictae illi factae¹.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Quae pro divini cultus conservatione piorum antistitum liberali largitione sunt assignata, ea nos, pro illorum perpetua firmitate, libenter confirmamus, prout in Domino salubriter conspiciamus expedire.

Episcopus Cracoviensis decimas Capitulo pro usu, de quo in rubrica, concedit.

§ 1. Cum itaque (sicut pro parte dilecti filii nostri Bernardi sanctae Romanae ecclesiae presbyteri cardinalis Macziciowsky nuncupati, ecclesiae Cracoviensi ex dispensatione apostolica praesulis, nobis nuper expositum fuit) ipse Bernardus cardinalis et praesul, considerans hac nostram aetate ita crevisse et in dies magis ac magis crescere pretia rerum, ut pro vino, cera et oleo, quorum usus est in laudibus divinis persolvendis potissimus, proventus et redditus, per eius antecessores episcopos Cracovienses assignati, nullatenus sufficerent, sufficereque possent et valerent, praesertim cum maior eorum pars ex decimis villarum militarium proveniat, quae per nobiles regni Poloniae temere non solvuntur; ideoque, communicato consilio cum decano et capitulo ecclesiae praedictae Cracoviensis, de eorum consensu decimas manipulares omnis grani et seminis de agris et araturis regalium villarum (videlicet: Daliae Zdzaarii Wolka, Grzowka, Klimilei, Krinka, Biardi, Kownatki, Brzozawieza, Ruska, Wola, Debowierzehi, Lipniatci, Zalcowa, Wola, Zbuczyn, Roweze, Wisnion, Stozzck, Kaczorii, Cziosna, Baranik, et Mercha, molendinum² Wolka advocati molendinatoris, minera ferraria³, alias Kuznieka, Domanieze, Prheworii, Chechii,

Kopioie) capitaneatus Lucoviensis, ad mensam episcopalem Cracoviensem ex antiquo provenientes et spectantes, pro usu praedictae ecclesiae cathedralis, et nominatim pro vino, cera et oleo in perpetuum assignaverit, converterit, dederit et donaverit, nihil iuris, proprietatis et domini, quantum ad dictam mensam episcopalem attinet, sibi et successoribus suis episcopis Cracoviensibus super eisdem decimis reservando, verum illud totum et integrum in capitulum eiusdem ecclesiae Cracoviensis, cuius curae per antecessores suos episcopos Cracoviensis provisio vini, cerae et olei ex antiquo commendata est et commissa, transfundendo, ita quod ex tunc idem capitulum, vigore dictae donationis, decimas huiusmodi ex agris et araturis supradictarum villarum, molendinorum et minerae ferri capitaneatus Lucoviensis, quae catenus ad mensam episcopalem quomodolibet spectabant et pertinebant¹, per dictum Bernardum cardinalem et praesulem modo praemisso pro usu ecclesiae praedictae assignatas, concessas, datas et donatas, haberet omnimodam facultatem et potestatem ab eis, a quibus competeret, decimam² exigendi, tollendi, percipiendi, et iure mediante, in quantum necessaria³ foret, repetendi, exactasque et repetitas, in vinum, ceram, oleum et alios usus praefatae ecclesiae Cracoviensis, praesertim vero pro eorum subsistentia competentem, citra cuiusque contradictionem, convertendi temporibus perpetuis et aeviternis, prout in eiusdem Bernardi cardinalis et praesulis patentibus litteris sub datum Cracoviae die xxx iulii mdciv desuper expeditis, plenius dicitur contineri;

§ 2. Cuiusque dictus Bernardus cardinalis et praesul cupiat assignationem et

Donationemque huiusmodi petit confirmari.

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

² Fort. legend. *molendinorum*, ut infra (R. T.).

³ Fort. legend. *minerae ferrariae* (R. T.).

¹ Fort. legend. *spectabant* et *pertinebant* (R. T.).

² Vox ista *decimam* abundans videtur (R. T.).

³ Videretur legendum *necessarium* (R. T.).

donationem dictarum decimarum ab ipso praedictae suae ecclesiae, ut praefertur, factas, pro illarum maiori validitate apostolicae nostrae confirmationis praesidio communiri:

Confirmat Clemens.

§ 3. Nos, illius pietatem summopere in Domino commendantes, ac eius piis votis annuere cupientes, patentiumque illius litterarum praedictarum tenorem, ac si ad verbum insereretur, praesentibus pro expresso habentes, supplicationibus ipsius Bernardi cardinalis super hoc nobis humiliter porrectis inclinati, assignationem et donationem supradictas, ac patentes eius litteras desuper confectas huiusmodi, et in illis contenta et inde sequuta quaecumque, auctoritate apostolica tenore praesentium perpetuo confirmamus et approbamus, ac perpetuae et inviolabilis apostolicae firmitatis robore communitus, ac omnes et singulos tam iuris quam facti defectus, si qui desuper in illis intervenerint, supplemus, illasque perpetuo validas, firmas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac per successores eiusdem Bernardi episcopi cardinalis, dictae ecclesiae Cracoviensis praesules vel administratores, et alios quoscumque, ad quos spectabit, inviolate observari debere.

Clausiae.

§ 4. Sicque et non aliter per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus.

Contraria tollit.

§ 5. Non obstantibus, quatenus opus sit, felicitis recordationis Pauli II, et quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum derebus Ecclesiae non alienandis, aliis que constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac eiusdem ecclesiae Cracoviensis, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel

quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xv ianuarii MDCV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 15 ianuarii 1605, an. pontif. XIII.

CCCLXX.

Adhortatio ad Monachi dominum ut episcopo Vintimiliensi opem ferat ad usuras in sua ditone extirpandas¹.

Dilecto filio nobili viro Herculi Honorato
Monachi domino

Clemens Papa VIII.

Dilecte filii, nobilis vir, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Non mediocri dolore nuper affecti sumus, cum intelleximus, in tua Monachi ditone passim usuram, non sine fidei catholicae dedecore multorumque scandalo, exerceri.

Monachi usurae exercebantur.

§ 2. Quae, cum christiana charitati, atque humanis divinisque legibus omnino repugnet, atque ad eam extirpandam venerabili fratri Stephano episcopo Vintimiliensi, ut toto pectore in huius sceleris extirpationem incumbat, mandaverimus;

Clemens episcopum Vintimiliensem monuit, ut eas extirparet.

§ 3. Nos pro nostra pastoralis sollicitudine, qua vitia ex hominum mentibus evelli virtutesque inseri optamus, ex voto etiam venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium sacri Concilii Tridentini interpretum, te hortamur, ut pios hosce conatus tua auctoritate non solum fulcire et defendere, sed etiam promovere et adiuvare velis; sic enim pauperum tibi subditorum, quo-

Nunc hortatur dominum temporalem, ut ei opem ferat.

1. Ex Regest. in Secret. Brev.

rum sanguis et sudores isto iniquo foenore, quasi hirudine, ab avarissimis hominibus exsuguntur, miseriam sublevabis, eorumque erga te amorem conciliabis, atque apud Deum gratiam promereberis.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xxvi ianuarii MDCV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 26 ianuarii 1605, pontif. ann. XIII.

CCCLXXI.

In idem argumentum duci et gubernatoribus Reipublicae Genuensis¹.

Dilectis filiis, nobilibus viris, duci et gubernatoribus reipublicae Ianuensis

Clemens Papa VIII.

Dilecti filii, nobiles viri, salutem et apostolicam benedictionem.

Usura divinis humanisque legibus proscripla.

Quam perniciosa sit in omni republica bonis temperata legibus omnis iniqui foenoris exercitatio, non humanae solum, sed etiam divinae leges saepissime nos docent, quae procul ab hominum consortio eiusmodi crimen arcendum esse statuerunt.

Mandatum episcopo Vintimiliensi ut eam et sua dioecesi arceret.

§ 1. Quare non mediocriter praeteritis hisce diebus doluimus, cum intelleximus in civitate Vintimiliensi ac per totam fere illius dioecesim, instigante humani generis adversario, usuram, non sine multorum scandalo, animarum periculo et pauperum detrimento, exerceri. Quam, cum nos, pro pastoralis sollicitudine et paternam nostram in omnes christifideles charitate, funditus tolli, penitusque extirpari optemus, atque venerabili fratri Stephano episcopo Vintimiliensi, ut in hoc omni

1 Ex Regest. in Secret. Brev.

adhibitam diligentiam incumbat, mandaverimus;

§ 2. Tamen, quia id sine vestro auxilio commode praestare non potest; propterea, ex voto venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium sacri Tridentini Concilii interpretum, vos in Domino hortamur, ut quotiescumque opus fuerit, et idem Stephanus episcopus postulaverit, opera necessaria in istius exitiosi foenoris extirpationem ei adferre studeatis. Sic enim reipublicae vestrae subditis, qui ab avarissimis istis hominibus opprimuntur, consuletis, fidemque vestram erga Deum manifestabitis, ac nobis gratissimum feceritis.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xxvi ianuarii MDCV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die annoque eisdem.

CCCLXXII.

In idem argumentum Duci Sabaudiae¹.

Dilecto filio, nobili viro, Emanuelli Philiberto
Sabaudiae Duci

Clemens Papa VIII

Dilecte filii, nobilis vir, salutem et apostolicam benedictionem.

Tanta est totius orbis christiani et nostra de nobilitatis tuae pietate, atque in religione catholica fide et zelo existimatio, ut cum agitur aut de eadem religione conservanda, aut de vitiis et sceleribus, quae huic adversantur, extirpandis opem tuam nobis certo affuturam esse promittamus.

Cum igitur nuper non sine animi nostri dolore audiverimus in nonnullis locis

Genuenses monentur, ut ei opem ferant.

Duci solus et prius, committatur.

Mandatum episcopo Vintimiliensi, ut locum

1 Ex Regest. in Secret. Brev.

nas a sua diocesi arceat.

tuae ditioni subiectis sub episcopatu Ventimiliensi usuras contra sacrorum canonum constitutiones non sine fidelium scandalo et magno cum detrimento pauperum exerceri, cumque venerabili fratri Stephano episcopo Ventimiliensi ante omnia mandaverimus, ut populum fidei et custodiae suae commissum ab isto flagitio revocare studeat, neque id sine nobilitatis tuae auxilio facere possit; hac de causâ, ex voto etiam venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium sacri Concilii Tridentini interpretum, te hortamur et obsecramus in Domino, ut pro tuâ in Deum fide, in subditos tuos amore, atque erga nos et Sedem Apostolicam observantiâ, eidem episcopo in hoc unum totis viribus laboranti auxilium praebere, tuâque auctoritate adiuvare, ac renitentes minis poenisque ad hoc impellere velis. Quo maximam de tuâ pietate apud omnes existimationem vehementer auxeris nobisque gratissimum feceris.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xxvi ianuarii mdcv, pontificatus nostri anno xiii.

Dat. die et anno, quibus supra.

CCCLXXIII.

Sequitur ad dominum Dulcis Aquae¹.

**Dilecto Filio, nobili viro, Imperiali Doria
Dulcis Aquae domino
Clemens Papa VIII.**

**Dilecte fili, nobilis vir,
salutem et apostolicam benedictionem.**

In ditione Dulcis aquae foenus exercitum.

Nuper intelleximus in tuâ Dulcis Aquae ditione foenus contra omnis humani, di-

¹ Ex Regest. in Secret. Brevium.

vinique iuris aequitatem exerceri: quae tua ditione cum sub Ventimiliensis ecclesiae ditione posita sit, atque venerabili fratri Stephano episcopo dictae ecclesiae, ut pro pastoralis officio, quo animas lucrifacere atque a vitiis revocare tenetur, ad eam extirpandam funditusque tollendam totis animi corporisque viribus incumbat, mandaverimus; nos, pro nostrâ paternâ erga te tuosque subditos charitate, ex voto etiam venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium sacri Concilii Tridentini interpretum, nobilitatem tuam hortamur in Domino, ut eum, in hoc unum laborantem, non solum tuâ auctoritate tueri, sed etiam auxilio atque omni ope iuvare velis, ut communi consensu coniunctisque viribus vitium istud Deo et hominibus exorsum ex istâ provinciâ expellas, tuosque subditos ad virtutem et iustitiam colendam excites, quo et pauperes istius ditionis tuae gravissimo onere oppressos liberabis, et gratiam apud nos atque apud Deum omnipotentem tibi comparabis.

Datum Romae apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die xxvi ianuarii mdcv, pontificatus nostri, anno xiii.

Dat. die 26 ianuarii 1605, pontif. an. xiii.

CCCLXXIV.

Monasteria omnia monialium Ordinis sancti Benedicti, in partibus Prussiae, Poloniae et Lituaniae existentia, locorum Ordinariis subiiciuntur, cum privilegiorum ac indulgentiarum concessione¹.

**Dilectis in Christo filiabus Magdalena a
Mortang abbatissae et conventui mona-**

¹ Ex regest. in Secret. Brev.

sterii Ordinis S. Benedicti civitatis Culmensis

Clemens Papa VIII.

**Dilectae in Christo filiae,
salutem et apostolicam benedictionem.**

Monasteria Culmense et Torunense ad miserimum redacta statum.

§ 1. Vestro nomine nobis nuper expositum fuit, quod in regno Poloniae ab anno usque mclxv primum monasterium sub regulâ S. Benedicti in Prussiae diocesis Culmensis erectum fuit, necnon de anno mcdxv in eadem diocesi aliud monasterium ex praedicto Culmense, a quo primarie regulam vivendi suscepit, in oppido Toruniae productum extitit; verum, subsequitis bellis, et saepissime in eâ provinciâ grassante peste, et novissime subortis haeresibus, ambo haec monasteria suis possessionibus ita spoliata, et eo redacta fuerint, ut anno mdlxxviii in monasterio Culmense una tantum virgo dicti Ordinis S. Benedicti remanserit; Torunense vero monasterium, mortuis omnibus monialibus, ab haereticis plane devastatum fuerit, omnia privilegia sublata, et omnia bona in haereticorum potestatem redacta extiterint.

Culmense restitutum a Magdalena Mortang.

§ 2. Hoc in deplorando statu cum repirentur dicta monasteria, tu, filia Magdalena, de nobili genere nata, invito parente ac spretis nuptiis et sponso tibi iam praeparatis, ad Culmense monasterium desolatam confugisti, et in eo cum nonnullis aliis virginibus, quas tecum duxeras, sub regulâ S. Benedicti ad perpetua obsequia Deo honorum omnium auctori mancipari voluisti.

Episcopus eam abbatissam elegerit.

§ 3. Venerabilis vero frater episcopus Culmensis loci Ordinarius tam sancto tuo desiderio motus, te cum aliis duodecim virginibus Deo consecravit, teque abbatissam creavit.

¹ Edit. Main. habet *tecum aliis*, etc., erronee ut patet (R. T.).

§ 4. Deinde adeo crevit istud monasterium Culmense, quod de anno mdlxxxvii, ex auctoritate dicti loci Ordinarii, tu viginti octo puellas religiosas ex eodem monasterio ad monasterium Torunense, ereptis prius de manibus haereticorum summâ cum difficultate possessionibus, misisti, ubi nunc, benedicente Domino, quadraginta numerum excedunt.

§ 5. Porro ex Apostolicae Sedis auctoritate, ad instantiam venerabilis fratris episcopi Wladislaviensis, anno mdcxv viginti tres moniales consecratae ad novum monasterium Zarnoveciae extractum deducuntur, ubi modo triginta tres moniales numerantur.

§ 6. In Lituaniâ quoque, ex eadem Apostolicae Sedis auctoritate, supplicante dilecto filio nobili viro Nicolao duce Olivicensi, decem moniales professae, pro novi monasterii in oppido Niedvicii erecti instructione, missae fuerunt, ac alia plura eiusdem Ordinis monasteria tamquam a primario fonte emanarunt.

§ 7. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, vos pro vestrâ in Deum pietate et religionis zelo cupialis, tam vestrum monasterium, quam alia quaecumque, quae ex illo in praedicto Poloniae regno emanarunt, et deinceps erigentur, sub unâ et eadem regulae observantiâ, sub locorum Ordinariorum curâ et regimine, perpetuo gubernari;

§ 8. Nos pium hoc vestrum desiderium summopere in Domino commendantes, vosque et aliorum singulorum monasteriorum praedictorum abbatissas et conventus specialibus favoribus et gratiis prosequi volentes, ac vestrum et earum singulas a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innotatae existitis, ad effectum praesentium

Restitutum etiam monasterium Torunense.

Erectum quoque monasterium Zarnoveciae.

Et in Oppido Niedvicii.

Et omnia sub eadem regula, et Ordinariis iurisdictione regi petuntur.

Clemens monasteria omnia Ordinis S. Benedicti in Polonia, et Lituania Curiae Ordinariae commisit.

dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutas fore censentes, supplicationibus vestro nomine nobis per dilectum filium Ioannem Krajewsky, concionatorem vestri monasterii, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, vestrum Culmense, ac Torunense, Zarnoveicense, Nieswieziense, et alia quaecumque Ordinis S. Benedicti monasteria ubilibet in regno Poloniae instituta, et pro tempore instituenda, curae, gubernio et regimini, tam in spiritualibus quam in temporalibus, Ordinariorum locorum, in quorum dioecesibus respective constituta sunt, auctoritate apostolicâ, tenore praesentium, perpetuo subiicimus et supponimus; ita ut ab aliorum quorumcumque, etiam eiusdem Ordinis S. Benedicti, religiosorum superioritate et obedientiâ perpetuo libera et exempta sint et esse censeantur.

Mandataque abbatissis et monialibus, ut eis pareant.

§ 9. Mandantes in virtute sanctae obedientiae tam vobis, quam singulorum monasteriorum praedictorum abbatissis et conventibus, ut ipsos locorum Ordinarios in vestros superiores recognoscatis, eisque obedientiam et reverentiam debitas et devotas prompte exhibeatis.

Institutumque reformationis nuncio apostolico approbandum committit.

§ 10. Ut autem omnia monasteria supradicta sub unâ et eâdem regulari observantiâ, ut par est, perpetuo degant, volumus et ordinamus, ut institutum reformationis vestri monasterii (per dilectum filium nostrum et Apostolicae Sedis in regno Poloniae nuncium, seu ab eo subdelegandum, adhibitis etiam piis et religiosioribus viris, diligenter examinandum, et, quatenus sacris canonibus et Concilii Tridentini decretis et regulae S. Benedicti, iuxta rationabilem consuetudinem septemtrionalium conforme existat, per illius diploma probandum), si et postquam approbatum fuerit, in singulis monasteriis praedictis recipiatur, et perpetuo observetur.

Hisce mona-

§ 11. Caeterum omnibus et singulis

monasteriis praedictis, quae institutum reformationis huiusmodi, ut praefertur, apostolicâ auctoritate approbatum, acceperint et observaverint, earumque abbatissis, conventibus, monialibus, conversis, famulis et personis quibuscumque, ut omnibus et singulis gratiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, praerogativis, privilegiis, indultis et indulgentiis, quibus alia eiusdem Ordinis S. Benedicti monialium monasteria, etiam sub curâ et gubernio monachorum eiusdem Ordinis existentia, de iure, usu, consuetudine, privilegio, aut aliâ quomodolibet utuntur, fruuntur et gaudent, ac uti, frui et gaudere possunt et poterunt quomodolibet in futurum, sine aliquâ prorsus differentiâ uti, frui et gaudere possint et debeant, auctoritate et tenore praedictis, perpetuo concedimus et indulgemus;

§ 12. Insuper universis et singulis, tam in vestro quam in aliis supradictis monasteriis degentibus virginibus saecularibus, educationis vel aliâ causâ, et in spiritualibus exercitiis, seu in oratorio, seu in ecclesiâ, ex modo ab eâdem magistrâ prescribendo, se exercentibus, semel in anno, uno die per dictam magistrâ respective eligendo, si vere poenitentes et confessae, ac sanctissimo Eucaristiae Sacramento refectae fuerint, pro primo anno plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus: pro reliquis vero annis, usque ad annum iubilaei exclusive, quindecim annos et totidem quadragenas de iniunctis eis seu aliâ quomodolibet debitis poenitentis, in formâ Ecclesiae consuetâ, relaxamus.

§ 13. Quocirca dicto nostro et Apostolicae Sedis in regno Poloniae nuncio ac venerabilibus fratribus Culmensi et Udalaviensi episcopis per praesentes committimus et mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut unus eorum per se, vel alium,

steriis privilegia omnia monasteriorum Ordinis sancti Benedicti concedit.

Indulgentias virginibus in his monasteriis degentibus elargitur.

Horum omnium executionem nuncio apostolico et episcopis Culmensi et Udalaviensi delegat.

CCCLXXV.

seu alios, praesentes litteras et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte vestrâ aut aliquarum ex monasteriis praedictis abbatissarum et monialium fuerint requisiti, solemniter publicantes, vobisque et eis in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ vos et alias praedictas eorundem praemissorum effectu pacifice frui et gaudere, non permittentes vos et illas desuper a quoquam, quavis auctoritate, quomodolibet indebite molestari: contradictores quoscumque per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postpositâ, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contraria tollit.

§ 14. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII praedecessoris nostri de unâ, et in concilio generali editâ de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis, auctoritate praesentium, ad iudicium non trahatur, ac nostrâ de non concedendis indulgentiis ad instar, aliisque apostolicis constitutionibus et ordinationibus, ac monasteriorum et Ordinum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis quibusvis in contrarium praemissorum, sub quibuscumque tenoribus et formis, et cum quibusvis clausulis, ac irritantibus et aliis decretis, quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis; quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die iv februarii MDCV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 4 februarii 1605, pontif. an. XIII.

Militiis regularibus regnorum Portugalliae et Algarbiorum, quibus Gregorius XIII indulserat ut causae appellationum ab earum conservatore in Romana tantum Curia cognosci possent, conceditur ut eae tantum causae appellationum in Romana Curia cognoscantur, quae sunt magni momenti, et in quibus de perpetuo ipsarum Militiarum praedicio agitur.

Charissimo in Christo filio nostro Philippo Portugalliae et Algarbiorum regi catholico
Clemens Papa VIII.

Charissime in Christo, fili noster, salutem et apostolicam benedictionem.

Majestatis tuae nomine nobis nuper expositum fuit, quod aliâ clarae memoriae Sebastianus Portugalliae et Algarbiorum rex a felicis recordationis Gregorio Papa XIII, praedecessore nostro, speciale indultum obtinuit, per quod ipse Gregorius praedecessor dicto Sebastiano regi, militiarum Iesu Christi sancti Iacobi de Spatha et de Avis, Cisterciensis et sancti Augustini respective Ordinum, regnorum Portugalliae et Algarbiorum, tunc perpetuo administratori, dictisque militiis inter alia concessit, ut a generalis illarum conservatoris sententiis non posset appellari ad legatos et nuncios Apostolicae Sedis, sed ad ipsum immediate Romanum Pontificem, et Apostolicam Sedem, prout pridem recolendae memoriae Pius Papa V praedecessor noster in egyptae memoriae Philippo II Hispania-

Gregorius XIII multibus concessit, ut a dictarum militiarum conservatorum sententiis ad Romanum Pontificem dumtaxat posset appellari.

1 In Bullario Rom. tom. VII pag. 109 h. n. edit. habetur Greg. XIII Const. XIII circa privilegia praedictis militiis concessa, sed diploma, de quo hic agitur, ibidem non extat (B. T.).

rum regi catholico, ac militiis regularibus regnorum Castellae, concesserat¹; seu indultum huiusmodi, a Pio V praedecessore dictis Philippo regi et militiis regni Castellae concessum, ad Sebastianum regem et militiis Portugalliae per communicationem extendit, prout in litteris dicti Gregorii praedecessoris desuper expeditis plenius continetur.

Contra nonnullas tamen sententias a dictis conservatoribus prolatas appellatum fuerat.

§ 2. Licet autem huiusmodi indultum, occasione bellorum, pestis et aliarum perturbationum dictorum regnorum Portugalliae et Algarbiorum, quae diu vigerunt, ab initio usu recipi non potuerit, postea tamen, illis sedatis, cum ad notitiam ministrorum dictarum militiarum devenisset, ac praelatis eorundem regnorum solemniter intimatum fuisset, et conservatores earundem militiarum pro tempore existentes super violentiis, personis et rebus earundem militiarum factis varias sententias protulissent, ab iisque partes adversae appellasset, procurator generalis earundem militiarum, pro parte maiestatis tuae, quae dictarum militiarum perpetuus administrator, apostolicam auctoritatem, deputatus existis, a praedictis conservatoribus instantissime petiit, ut praedictum indultum apostolicum, iuxta illius tenorem, observarent, nec de caetero appellationes praedictas, nisi immediate ad Romanum Pontificem et Apostolicam Sedem admitterent.

Et plures controversiae obortae inter huiusmodi privilegii conservatores et collectores spohorum Camerae Apostolicae.

§ 3. Sed quia dilectus filius spoliarum ac iurium Camerae nostrae Apostolicae in eisdem regnis collector generalis, vigore facultatum sibi per nos concessarum, nonnullas causas appellationum huiusmodi, praedicto indulto non obstante, auditori suo commisit; propterea inter ipsos conservatores ex una, et auditorem dicti collectoris ex altera partibus, graves discordiae dissensionesque exortae, ac plures

¹ Etiam hoc Pii V indultum hucusque exulat a Bullario (R. T.).

inhibitiones hinc inde emanatae, et censurae ecclesiasticae vicissim promulgatae, magno cum christifidelium illarum partium scandalo, extiterunt.

§ 4. Nos vero per nostras in formam Brevis litteras eidem collectori specialem facultatem concessimus ut causas appellationum a sententiis, decretis et mandatis quibuscumque conservatoris seu conservatorum militiarum praedictarum ad nos et Apostolicam Sedem, tam eatenus interpositarum quam deinceps interponendarum, audire, cognoscere et, prout iuris foret, terminare valeret, prout in eisdem nostris litteris etiam plenius continetur¹.

Clemens eidem collectori concesserat ut causas appellationum cognosceret.

§ 5. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, maiestas tua cupiat huiusmodi indultum a Gregorio praedecessore concessum, seu communicatum, militiis regnorum Portugalliae pro earundem militiarum conservatione et totius regni quiete, ex nostra permissione et approbatione deinceps perpetuo observari, cum praesertim experientia doceat ex simili indulto, quod in regnis Castellae in viridi observantia existit, militiis dictorum regnorum magna cum pace et concordia gubernari, neque aliquas dictorum regnorum personas super hoc unquam conquerit; contra vero dictis militiis Portugalliae multa damna et incommoda in rebus et iurisdictionibus earum inferri ob eiusdem indulti inobservantiam: propterea nobis eiusdem maiestatis tuae nomine fuit humiliter supplicatum ut in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Philippus rex Gregorii privilegium petit confirmari.

§ 6. Nos igitur, qui honestis maiestatis tuae votis, ob eius eximia in nos et Apostolicam Sedem merita, quantum cum Domino possumus, libenter annuimus, litterarum Gregorii praedecessoris ac no-

Clemens concessit prout in rubrica indicatur.

¹ Has quoque litteras in Bullario ne requiras (R. T.).

strarum supradictarum tenores praesentibus pro expressis habentes, motu proprio, ac ex certa nostra scientia, et matura deliberatione praehabita, et tota etiam re cum dilectis filiis nostris Camillo sancti Chrysogoni Burghesio ac Pompeio sanctae Balbinae titulorum, S. R. E. cardinalium, diligenter communicata, ex illorum voto ac scientia, indultum praedictum a Gregorio praedecessore concessum, quoad infrascripta confirmantes et innovantes, maiestatis tuae ac praedictis militiis regnorum Portugalliae et Algarbiorum, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo concedimus et indulgemus, ut causae appellationum, quae a sententiis conservatoris seu conservatorum dictarum militiarum ad nos et Apostolicam Sedem interponuntur, eae nimirum, in quibus agitur de perpetuo praeiudicio, et quae non sunt modici momenti, in Romanam Curiam cum effectu cognosci et terminari debeant, ita ut in illis tam collector generalis quam nuncius, et etiam de latere legatus Sedis Apostolicae in eisdem regnis pro tempore existens, vigore facultatum sibi concedendarum nullatenus sese intromittere possint, nullam in illis audiendis et cognoscendis auctoritatem vel facultatem habeant; hac tamen adiecta lege, quod, pendente appellatione, ipse collector seu nuncius aut legatus dicto conservatori, a quo appellatum fuerit, sub censuris et poenis inhibere valeat, ne, pendente appellatione, seu termino dato a iure ad appellandum vel ad appellationem prosequendam, aliquid attentet: quodque, si conservator ipse aliquid attentaverit, tunc collector seu nuncius aut legatus praedictus, ne aliquid innovetur providere, ac omnia et quaecumque attentata revocare, omniaque in pristinum ac in eisdem, in quibus antea erant, statum et terminum restituere libere valeat.

Ideoque statuit causas appellationum, si de praecipuis rebus agatur, in Romana curia tantummodo esse cognoscendas et terminandas.

§ 7. Et ulterius (ne indifferenter quaecumque causae, etiam modici momenti, cum magno partium dispendio in Romanam Curiam sint prosequendae), ut ipse collector vel nuncius seu legatus caeteras causas appellationum a sententiis dicti conservatoris, in quibus non agitur de perpetuo praeiudicio, et eas etiam, quae modici fuerint momenti, infra valorem nimirum tringinta ducatorum auri de Camera inclusive, licet in his de perpetuo praeiudicio agatur, cognoscere et terminare possit; super quibus omnibus et singulis plenam, liberam et amplam illis facultatem et auctoritatem impertimur.

In causis vero levioris momenti a conservatoribus ad collectorem praedictum vult appellari.

§ 8. Decernentes supradictum indultum Gregorii praedecessoris ad praesentium praescriptum moderatum et declaratum esse et ceteri, ac ita, et non aliter, in praemissis causis appellationum ab omnibus, ad quos spectabit, observari debere, praesentesque litteras de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, vel alio quocumque defectu notari, impugnari, redargui, aut ullo unquam tempore infringi, retractari, revocari, suspendi, limitari, aut in ius vel controversiam vocari posse, sed semper ac perpetuo validas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et oblinere; ac ita per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores (sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate) iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Clausulae.

§ 9. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac praedictis litteris nostris, nec non omnibus illis, quae praedictus Gregorius praedecessor in eius litteris praedictis voluit non obstat, caeterisque contrariis quibuscum-

Interrogatio contrarium.

que. Caeterum per easdem praesentes non intendimus nostras ac successorum nostrorum Romanorum Pontificum manus ligare, quominus aliquas ex eisdem causis appellationum, quandocumque nobis vel ipsis expedire visum fuerit, collectori, aut nuncio, vel legato Sedis Apostolicae, aut alio cuicumque iudici in partibus audiendas, cognoscendas et sine debito terminandas, per speciale rescriptum committere valeamus.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die IV februarii MDCV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 4 februarii 1605, pontif. an. XIII.

CCCLXXVI.

Jurisdictione vicarii Papae in Urbe cognoscendi quascumque causas archiepiscopalis S. Spiritus in Saxia.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Cum, sicut accepimus; archiepiscopale nostrum S. Spiritus in Saxia de Urbe, Ordinis S. Augustini, maximum damnum patiat, cum coram diversis iudicibus litigare cogitur, cum eius procuratores ac advocati saepe ac saepius, unâ et eâdem horâ coram pluribus iudicibus comparere pro defensione causarum dicti archiepiscopalis teneantur, quo fit ut pluries ob eorum non comparitionem retardentur expeditiones; seu etiam quandoque in eorum contumaciâ accelerentur, in non leve damnum dicti archiepiscopalis; et, licet felicitis recordationis Clemens VII et Paulus IV, Romani Pontifices praedecessores nostri tunc existentes, suos in almâ Urbe vicarios in iudices¹ causarum dicti archi-

¹ Sic legimus ex utraque edit. Cherub., nam erronee edit. Main. habet in *Iudice* (R. T.).

hospitalis deputaverint¹, nihilominus hoc privilegium in desuetudinem venerit:

§ 1. Nos eiusdem archiepiscopalis utilitati et commoditati prospicere, et ut eius bona et iura quaecumque conserventur, ac in pauperum infirmorum et alios pios, prout deputata esse noscuntur, et non alios usus debite convertantur salubriter providere volentes, motu proprio, et ex certâ nostrâ scientiâ, ac de apostolicae potestatis plenitudine, litteras seu motus proprios dictorum Clementis et Pauli praedecessorum harum serie confirmantes et innovantes, omnes et singulas causas civiles, beneficiales, matrimoniales et spirituales, ac profanas, criminales et mixtas, ac alias quascumque inter dictum archiepiscopale illiusque praeceptorem, fratres, ministros, factores, agentes, vel alios quoquo modo dicti archiepiscopalis inservientes, nec non proiectos seu expositos vel expositas in eodem archiepiscopali degentes, seu qui vel quae inde egressae sunt et nuptui traditae ex unâ, et quascumque alias personas, cuiuscumque status, gradus, dignitatis, ordinis, conditionis et praeseminentiae existentes, universitates, societates, congregationes, monasteria et alia loca pia, et suos iudices particulares, etiam ex concessione, seu speciali commissione, vel deputatione nostrâ, vel aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum habentes seu habentia, et alios quoscumque², tam active quam passive vertentes, a quibuscumque iudicibus, Camerae auditore (etiam si agatur vigore obligationis camerale), vicario, gubernatore, senatore Urbis, illorumque locatentibus, collateralibus et iudicibus, ac dictae Urbis causarum appellationum ca-

¹ Tum Clem. VII, tum Pauli IV litterae praecitatae non leguntur in *Bull.* (R. T.).

² Haec videretur inserendum comma *ex alterâ partibus*, quod deest etiam in utraque edit. Cherub. (R. T.).

Omnes causas inter esse archiepiscopalis eiusque personarum concernentes ad se advocat Clemens;

pitaneo, et a quibusvis consulibus, etiam artis agriculturae, camerario, Ripae et Ripettae burgi gubernatore, et Sacri Palatii causarum auditoribus, et eiusdem S. R. E. cardinalibus etiam cuiusvis collegii, societatis, universitatis, monasterii, seu alterius cuiusvis loci pii, etiam neophytorum, protectoribus specialiter deputatis, aliisque iudicibus ordinariis seu delegatis quibuscumque motas et pendentes de et super statu et bonis stabilibus, mobilibus, semoventibus, iuribus et actionibus quibuscumque, etiam occasione damnorum datorum, tam praedicti hospitalis, quam fratrum dicti Ordinis, expositorum, infirmorum¹ in dicto archiepiscopali decedentium, qui aliquid dicto archiepiscopali, sive per viam institutionis, vel legati, seu ab intestato, vel alio quoquo titulo reliquerint, aliorumque ministrorum, agentium, factorum, aliorumque dicto archiepiscopali quoquo modo inservientium², ac quibuscumque locationibus, venditionibus, legatis, fideicommissis, testamentis, haereditatibus ac illorum discussionibus, atque quorumcumque iurium et actionum cessionibus, aliisque inter vivos contractibus (etiam vigore obligationis in forma Camerae), executionibus et revocationibus, bonis, rebus, iuribus et actionibus ad dictum archiepiscopale spectantibus³, et in quibus ipsum archiepiscopale seu personae supradictae quoquo modo interesse habent seu praetendunt, tam in Romanâ Curiâ, quam extra eam ubivis locorum (quorum omnium et singulorum status et merita ac nomina et cognomina iudicum et colliti-

¹ Utraque editio Cherubin. legit *infirmorumque* (R. T.).

² Edit. Main. et Cherub. Rom. habet *inservientes*; erronee, ut videtur (R. T.).

³ Edit. Main. et Cherub. Rom. legunt *spectantes*; at rectius, ut videtur, edit. Cherub. Lugdun. legit *spectantibus* (R. T.).

gantium praesentibus pro expressis haberi volumus), in quacumque instantiâ, ac in eisdem statu et terminis, in quibus reperiuntur, ad nos harum serie avocamus;

§ 2. Illasque, necnon alias in futurum quandocumque perpetuis futuris temporibus movendas, cum omnibus et singulis illarum incidentiis, dependentiis, annexis et connexis, tibi moderno et pro tempore existenti nostro in almâ Urbe eiusque districtu vicario, per te ipsum, seu per praelatum doctrinâ et integritate praeditum a te deputandum, et toties quoties tibi videbitur removendum, et alium in eius locum subrogandum (qui tamen non sit tuus vicesgerens neque locumtenens, qui aliis variis negociis impediti dictarum causarum expeditioni, singulis horis, prout necessitas requirit, vacare non poterunt), quoad causas minores⁴ movendas⁵, summarie, simpliciter, de plano, solâ facti veritate inspectâ, et nullis etiam terminis substantialibus servatis, et sine registri confectione, etiamque si de quacumque summâ excedente tuam iurisdictionem agatur, ac alias iuxta ordinarias facultates et iurisdictionem tibi per nos attributas, et secundum iustitiam et aequitatem (et quacumque etiam appellatione remotâ, si causae huiusmodi a te ipso cognoscantur et terminabuntur, si autem huiusmodi causae a praelato a te deputando cognoscantur, et causae ipsae erunt appellabiles, semel tantum ad te recursum haberi liceat, et causae huiusmodi per viam revisionis per te ipsum vel alium a te deputandum terminari debeant) cognoscendas, decidendas, sineque debito terminandas⁶.

Illasque vicario Papae in Urbe transit cognoscendas;

Quae si per eum cognoscantur, non datur appellatio, si cognoscantur ab eius legato, ab ipso vicario semel appellari possit.

⁴ Utraque editio Cherub. legit *minorum*; minus recte, ut videtur (R. T.).

⁵ Haec clausula restrictiva *quoad causas minores movendas* videtur afficere id quod dictum fuit illas posse vicarium Papae iudicare per alium, nam maiores debebat per se ipsum (R. T.).

⁶ In *Bull.* Main. haec omnia verba breviate

privative quoad alios quoscumque iudices supradictos et quemlibet ipsorum, committimus et mandamus.

Alteri committi non possunt.

§ 3. Et ne de caetero causae archihospitalis, et illius praeceptoris, et conventus, ac personarum huiusmodi, activae vel passivae, alteri, quam tibi, committi possint¹; et quidquid secus a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Facultas in curia et extra eam citandi, inhibendi et inobedientes coercendi.

§ 4. Et insuper tibi, per te vel praelatum a te deputandum praedictum quoscumque, quorum intererit, tam in Romanam Curiam quam extra eam, etiam per edictum publicum, constituto tibi summarie et extrajudicialiter de non tuto accessu, citandi, ac illis, necnon quibuslibet, toties quoties opus fuerit, etiam simili edicto, etiam sub sententiis ecclesiasticis, ac etiam pecuniariis poenis, arbitrio tuo moderandis et applicandis, inhibendi, ac in eventum non partitionis ad declarationem incursus censurarum et poenarum huiusmodi, illarumque aggravationem et reaggravationem, necnon invocationem brachii secularis auxilii, et interdicti relaxationem,

Testes ad perhibendum testimonium cogendi.

Sententias exequendi.

§ 5. Necnon testes ad perhibendum testimonium veritatis sub similibus censuris et poenis cogendi et compellendi, ac sententias, per te vel per praelatum a te deputandum latas, necnon omnia et singula, per te aut illum pro tempore decisa et terminata, decreta, quibusvis exceptionibus et appellationibus non obstantibus, etiam per tuum simplex mandatum executivum, tuo etiam sub parvo sigillo, regulam contrariam non obstante, decernendi et exequendi,

legantur cognoscen. deciden. terminan.; nos intelligimus causas cognoscendas, etc., tibi committimus et mandamus; nisi quis velit potius subintelligere causas cognoscendi, etc. tibi committimus facultatem (R. T.).

¹ Nescio adiungendum foret inhibemus R.T.;

§ 6. Expensasque taxandi et fructus liquidandi et executioni debitae demandandi, seu demandari faciendi,

Expensas taxandi,

§ 7. Et contradictores quoscumque et rebelles per easdem censuras et poenas, et alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendi,

Contradictores compescendi.

§ 8. Litterasque remissoriales ad partes, quoties et quando necesse et tibi aliis visum fuerit, tuo arbitrio, etiam sub simili sigillo, regulam pariformiter contrariam non obstante, decernendi,

Remissorias dandi.

§ 9. Necnon unum ex quatuor notariis tui tribunalis, arbitrio praeceptoris dicti archihospitalis eligendum, in causis huiusmodi deputandi,

Notarium deputandi.

§ 10. Ac in eisdem causis singulis diebus feriatis, praeterquam Dominicis et aliis festivis de praecepto, et¹ (quando videlicet dictum archihospitale erit actor) procedendi, ac omnia et singula in praemissis et circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna, faciendi, gerendi et exequendi, motu, scientia et potestatis plenitudine similibus plenam et liberam facultatem concedimus et impertimur.

Singulis diebus procedendi.

§ 11. Statuentes quod citationes in causis praedictis exequi possint per quoscumque cursores et mandatarios Urbis iuxta placitum procuratoris dicti archihospitalis;

Per quoscumque cursores et mandatarios citandi.

§ 12. Quodque nullae inhibitiones, non gravetur, supersessoriae, dilationes etiam quinquennales, et in vim motus proprii Pii V a quibusvis iudicibus, etiam causarum Camerae Apostolicae auditore, et a praesidente visitationis carcerum, sub quibusvis tenoribus et formis, praeterquam a te concessae, aliquibus suffragentur, sed illis minime obstantibus executio mandatorum ad favorem eiusdem archihospitalis concessorum fieri valeat.

Ac, dilationibus et significationibus aliorum iudicum non obstantibus, mandata exequendi.

§ 13. Ac decernentes praesentes litteras

Clausulae praeservativae.

¹ Particula et redundare videtur (R. T.).

de subreptionis et obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis nostrae vel alio quocumque defectu notari, impugnari, redargui, aut infringi, revocari, retractari, suspendi vel limitari nullatenus posse; sed semper validas, firmas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere; sicque, et non aliter, per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores (sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate), iudicari et definire debere; ac irritum et inane quicquid secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Clausulae derogatoriae.

§ 14. Non obstantibus praemissis, ac felicis recordationis Bonifacii Papae VIII praedecessoris nostri de una, et in concilio generali edita de duabus dietis, et quibusvis aliis constitutionibus, ordinationibus, et praesertim motu proprio populo romano concessa, statutisque novis Urbis, reformationibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, dictae Urbi ac quibuscumque aliis personis, sub quibusvis tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis de-

rogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis, ac irritantibus et aliis decretis, etiam motu, scientia et potestatis plenitudine similibus, etiam per vim et modum contractus et capitulorum, et in forma motus proprii, etiam in favorem cursorum nostrorum, stylo Palatii, feriis generalibus de mandato felicis recordationis Pauli Papae IV, etiam praedecessoris nostri, usque ad kalendas octobris indictis, et in futurum indicendis, ac omnibus aliis et singulis in contrarium praemissorum quomodolibet confirmatis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio habenda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis et ad verbum insertis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die x februarii mdcv, pontificatus nostri anno xiv.

Dat. die 10 februarii 1605, anno xiv.